Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гаранa

Бүгэдэ арадай газетэ

1992 НОЯБРЬ 25

Үбэлэй түрүүшын Сагаагшан гахай нарын 1 СРЕДА Гарагай 4 № 229 (18583) сэн 6 мүн

Ургаса хуряалгын дүн юу харуулааб?

ЛДУУНЬ ҺУРГААЛ БОЛОҺОЙ

сагай уларил лэгшэ Н. Е. Кистенева хэлээ бэрхэтэй байгаа- ban ургаса үшөөл таряан бэ- дэ, мүнөөмнай хүнүүдэй ажа-
мар хожомшог шэ, тэрэ амбаарта ороходоол, лай гурим журам, харюусал-
сэлмэг, яала ёнотойл таряан болодог» гэ- гань схэл доошолонхой гээ-
дэрнүүд тогтожо, жэ зон хэлсэдэг шуу. Тин- шэ. Энээн дээрэнээ олонхи
хынуудай таряа мэһээ илангаяа эндэ Түхэ- ушарта ургаса мууханаар лэ
ехэхэн туһа нэ- рэнэй, Еловкын, Ахалигай хуряагдажа, горитой гээлтэ-
шэ. отделениннхид (эрхи- дэ ороо. Үнгэрхэдөө сохиһон
ин тэнгһээ хой- лэгшэнь Ю. В. Плотников) ороohоёо комбайнай бункер
хура бороо, са- ургаса хуряалгын үедэ эмхи- соо хээрэнь орхёод, хулгай-
байһанаа нояб- тэй һайнаар хүдэлөө. Эндэхид да оруулһан, арһлар андал-
рүүлшын гектар ажахы соогоо эгээн түрүүлэн дажархһан ушаршье бин,—
ягагдаад байтар, таряагаа үшөө дээшээ гэжэ нүхэр Кистенева хэлэнэ.
байһандал, са- байгаа. Тэрэнние гээлтэ хо- Энээнһээ гадна, бүхэли зун-
хёо. Юрэдоол, ролтогүйгөөр хуряажа абаа даа, намартаа эндэхи тосхон,
а. таряаемнай һаа, адагынь 60 гаран мянган һуурин бүхэнэй хажуугаархи
абхуулаа даа,— центнер ороohон сохом сохи- таряан соо айлнуудай үхэр
адай ажахынуу- гдоохоор һэн гэжэ олон хүн мал ороно, эдинэ, гэшхэнэ
ик» нэгэдэлэй хэлэнэ. гэжэ ехэхэн шуурян болодог
миссиин түрүү- Тоёд «хээрэ ургаж бай- һэн.

Нигэжэ бүхы дээрээ «Сибиряк» нэгэдэлэйхид эгээл дээгүүр тоолоходо, 10—15 мянган центнер тарягаа гээгээ гэжэ хэлээ һаа, ехэшье алдуу болохоор бэшэ.

Гэхэтэй хамта ажахын бүхы механизаторнууд харюусалгагүй муугаар хүдэлөө гэжэ болохогүй. Жэшээнь, Түнхэнэй отделениннхид (эрхилэгшэнь Ю. В. Плотников) ургаса хуряалгын үедэ эмхитэй һайнаар хүдэлөө. Эндэхид ажахы соогоо эгээн түрүүлэн тарягаа хуряажа дүүргээ, эгээл ехэ газарта намарай паар хахалаа юм.

Үнгэрэгшэ намартаа комбайнернууд П. Д. Усольцев, А. Г. Стрелков, В. Д. Беликов, С. М. Усольцев, В. М. Овчинников, В. Ш. Шенхоров гэгшэд үндэр бүтээсэтэй ажалаараа шалгарһан байна.

Нэгэдэлэй ахамад экономист И. Г. Саргаевагай хэлэһэнэй ёһоор, абаһан тарянайнгаа 15 мянган центнерыень ерэхэ хабарай тарилгын үрэһэндэ хааха, үшөө 10 мянган центнерынь хүн зондо ажалайнь түлөөһэндэ үгэхэ, ехэхэн ороohо таряа малай тэжээлдэ таһалха байна.

Хэрбээ ургасаяа гээлтэгүйгөөр абаһан байгаа һаа, үшөө сохэ таряа хүн зондоо хубааха, адууһа малдаашье таряа талханай зүйл үбэлынь һайса эдюулжэ, мяха, һү горитой абаха, худалдажа, ашаг олзоёо дээшэлүүлхэ һааб даа.

Энэ алдуу, дутагдалнуудаа ойлгожо, тэрээнһээ һургаал абаа һаань, тэрэнь ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй саашанхи ажал хэрэгтэ туһатай байха бэлэй.

А. БОБКОВ,
«Сэяны» газетын хүдэлмэрилэгшэ.
Түнхэнэй аймаг.

ААН-ҮДЫН НОГООН АЗААРАЙ СЭНГҮҮД

(ОЯБРИИН 22-ой БАЙДАЛААР)

ахан—180—190,
ахан—200—220,
60,
сонгоогдоhон 480—480,
hон горбуша— 250,
50,
тоhон (1 литр) —280,
—270,
тоhон (баанха —1000,
эр баанха соо) —45,
—57,
—260—350,
янзын) —170—500,
—18,
—42,
35,
90—220,
үгэрсэ—150,
25,
300—400,
Һонгино—25—28,
Ногоон перец—100—150,
Яблока—50—100.
Груша—100—140,
Лимон—370,
Гранат—90—100,
Банан—400—500.
Хурма—400.
Курага—130.
Сливэ—120,
Карамель (элдэб янзын) — 340—450,
Конфетэ (коробкотой) — 600—750,
Ирис—260—350,
Печени (250 гр.)—25—30,
Морожено—25,
Улаан архи—250,
Хэрэ архи—300,
Американ тамхин— 170—250,
Болгар тамхин—75—90,
Фильтргүй тамхин (Стрела, Рейс, Полет)—45—50.

Редакциин социально-экономическа таһаг.

Арадай депутадуудай Бэшүүрэй районно Советдэй ээлжээтэ сессиг һаяхана үнгэргэгдэбэ. Хоёр һараһаа үлүүхэн болзор соо тус Совет түрүүлэгшэгүй байгаа.

Энэ Советдэй түрүүлэгшын орлогшоор ажалдажа байһан А. Д. Цыреновагай кандидатура дэбжүүлэгдэжэ, сессидэ хабаадаһан арадай депутадууд нэгэн дуугаар түрүүлэгшээр һунгаһан байна. Советдэй хүдэлмэрние хүтэлбэрилхэ талаар яһала дүршэлтэй болоhон Александра Цыреновагай кандидатурые Бэшүүрэй Бага Совет һайшаан дэмжээ һэн. Буряад Республикын Верховно Советдэй комитедэй түрүүлэгшэ Н. П. Быков сессиин хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

Арадай депутадуудай Хяагтын районно Советдэй сессиг боложо, Советдэй түрүүлэгшээр нүхэр И. Полынцевые һунгаба. Тэрэ тус Советдэй түрүүлэгшын орлогшоор ажаллаһан байна.

В. ДОРЖИЕВ.

ШЭНЭ ТҮРҮҮЛЭГШЭНЭР

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ажалай үдэр

ДҮНГҮҮД СОГСОЛОГДОБО

Сэлэнгын аймагай ажахынуудай мяха, тоhо, һү үйлэдбэрилхэ, худалдаха даабарида дүүргэхэ талаар байгша оной 10 һарын дүнгүүд согсологдобо. Мал ажалай зарим продукци үйлэдбэрилхэ талаар муу бэшэ дүнгүүдые туйлаа гээд ойлгохоор. Аймагай бүхы ажахынууд республикын захилай ёһоор мяха тушааха талаар баталһан хэлсээгээ еүм бэелүүлһэн байна. Контрактацин ёһоор амидын шэнүүрээр тоолоходо, 18644 центнер мяхан тушаагдаһан байна.

Сэлэнгын совхоз. Карл Маркысын, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд бусадһаа ехэ мяха тушааһан байха юм. Жэшээлхэдэ. Сэлэнгын совхоз 1755 центнер мяха тушааха ёһотой аад, үнэн дээрээ 3554 центнертэ хүргэжэ шадаа. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малшад даабарияа 1201 центнерээр үлүүлээ.

Байгша ондо үбһэ тэжээл багаар нөөсэлэгдэжэ, малай үбэлжэлгэ хүндэ байхаар хүлеэгдэнэ. Тиимэһээ ажахынууд нинтынгээ адууһа малай тоо толгой үсөөрүүлнэ. Энэнэйнь хожомоо ажахынуудта муу нүлөө үзүүлхэ байһаниннь эли.

Ажахынуудта һү һаали эрид доошолоо гээд дүнгүүд харуулна. Аймагай ажахынууд байгша оной эхинһээ 42264 центнер һү тушаагаа. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, 57 процент болоно. 10 һарын туршада һаамхай үнээн бүриһөө 1389 килограмм һүн һаагдаа. Энэмнай үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхиһөө 500 килограммаар бага болоно гээшэ.

С. ДАМДИНОВ.

ЗАВОДОЙ МАГАЗИН

Республикын промышленна предприятинуудай олонхинь бүтээн гаргаһан продукциннгаа зарим хүбн, үйлэдбэриин үлэгдэлнүүдые нютагтаа худалдаха зорилготойгоор өөһэдынгөө фирменнэ магазинуудые нээжэ эхилэнхэй. Загарайн районой Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой захиргаанай шиидхэбэреэр проходнойн хажууда «Байгал» гэжэ нэрэтэй магазин нээгдээ.

«УАЗ-469» түхэлэй автомашинын кузовой запас хэрэгсэлнүүдые, түмэр зүйлнүүдые, гэрэй ажахыда хэрэгтэй хэрэгсэлнүүдые хүн зондо худалдадаг болонхой. Гадна заводой продукцыараа андалдажа абаһан эдсэ хоолой, эд баранай зүйлнүүд наймаалагдадаг юм. Заводой бэлэн болоhон продукци хэрэглэгшэдтэ эльгээдэг таһагай үүсхэлээр байгуулагдаһан энэ магазин ганса район, республика дотороо бэшэ, мүн хуршэ областьнуудта мэдээжэ болонхой. Эндэ ороhон хүн заабол нэгэ юумэ худалдажа абаад лэ гарадаг. Магазинай хүдэлмэрилэгшэдэй хэлэһэнэй ёһоор, тосхоной бусад худалдаа наймаанай эмхинүүдһээ ехэ олзо оршо үдэрэй туршада энэ магазин абана.

В. ЖИГЖИТОВ.

МЯХА ЭЛБЭГЭЭР ТУШААНА

Мухар-Шэбэрэй аймагай ажахынууд түрэндэ мяха тушаалгаяа һүүлэй үедэ эдэбхижүүлээ. Һүүлэй мэдээгээр аймагай 15 ажахын юһэниинь түрэндэ мяха тушааха түсэбөө үлүүлэн дүүргээд байна. Аймаг соогоо хододоо түрүү зэргэдэ ябадаг Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малшад илангаяа габшагайгаар ажаллаа. 1700 центнер мяха тушааха байһан аад, үнэн дээрээ 2600 центнертэ хүргөөд байна. «Коммунизм» колхозой малшад 3 мянга гаран центнер мяха тушаагаа.

Мүнөө жэлэй үбэлжэлгэ хүшэр хүндэ байхаар хүлеэгдэнэ. Байгша ондо ажахынууд урданайхиһаа һураргүй бага тэжээл нөөсэлэнхэй. Тиигэбэшье нютагайнгаа арга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэн, хүн зондоо мяха, тоhо элбэгээр худалдахаяа шиидэнхэй юм.

В. ШИРДАРМАЕВ.

Байгша оной ноябриин 18—19-нэй үдэрүүдтэ Хэжэнгэ, Ушхайта тосхонуудта мэдээжэ поэт, журналист, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Георгий Цыренович Дашабыловай зохёоһон ажал ябуулгада зорюулагдаһан баяр ёһололнууд эмхи гуримтайгаар үнгэрбэ.

Эдэ үдэшэнүүдтэ республика соогоо мэдээжэ болоhон уран зохёолшод хабаадажа, эхилэн бэшэгшэдтэй уулзаһан, тэдэнэй туршалгануудые шэнжэлһэн сэгнэлтэ үгэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эдишүүл өөһэдынгөө туршалгануудые ушахаяа зэһэжэ байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Эдэ хэмжээ ябуулгануудһаа бэшэгдэһэн тоосоонтой номерой гурбадахи нюурта танилсагты.

ХРОНИКО

Буряад Республикын Верховно Советдэй Президиумэй ноябриин 20-ной Зарлигтай зохилдуулагдан, 1992 оной ноябриин 23-һаа ондоо ажалда оруулагдаһан дээрэһээ **Намсараев Марат Галдановичы** Буряад Республикын финансын министрэй тушаалһаа сүлөөлэгдэбэ гээд Буряад Республикын Верховно Советдэй хэблэлэй түб мэдээсэнэ.

„Буряад үнэн"-93

НАЙДАЛ УЛАМ БУУРАНА, ГЭБЭШЬЕ...

Гэбэшье ори ганса һониноо оромгүй муу байдалда оруулжархёод, буряад угсаатан һанаа амарханаар һуухагүйл даа гэжэ һанагдаха юм. Юуб гэхэдэ, хүдөө нютагуудаар ябахада, түрэл арадайнгаа хэлээр, соёлоор, түүхээр, ёһо заншалнуудаар һонирходог зон улам олон боложол байна. Гадна һургуулинуудта буряад хэлэ заалгые һайжаруулха тума уншагшаднай олошорхо аалам гэһэншье найдал бин.

Тиигэбэ яабашье ноябриин 1-нээ 20 болотор үнгэрһэн хугасаа соо захил хэлгэдэ эрид хубилалтануд болоогүй гээд дахинаа баталха баатай болонобди. Энээнние тус таблица гэршэлнэ.

Аймагууд	Буряад угсаатанай тоо	1992 ондо захигдаа	1992 оной ноябриин 1-дэ захигдаа	1992 оной ноябриин 20-до захигдаа
Баргажанай	7001	428	89	96
Баунтын	2822	18	6	15
Бэшүүрэй	3552	148	77	88
Зэдын	15.070	338	202	225
Яруунын	10.993	483	354	410
Загарайн	6903	145	99	99
Захаамнай	19.738	952	491	782
Кабанскын	3721	8	2	5
Хэжэнгын	12.062	1295	453	588
Хурамхаанай	11.950	387	174	174
Хяагтын	9891	224	140	173
Мухар-Шэбэрэй	5392	212	147	147
Ахын	4002	216	127	127
Прибайкалийн	1187	7	1	1
Хойто-Байгалай	1732	11	1	1
Сэлэнгын	13.174	541	321	331
Түнхэнэй	16.115	271	164	154
Хорин	7018	470	299	299
Улаан-Удэ хото	74.243	698	472	472
Ивалгын	10.836	240	84	92
Тарбагатайн	806	—	1	1
Республика бүхыдөө	249.525	7463	3628	4214

Нимэрхүү байдал тогтоод байна. Илангаяа ехэ гээгдэлдэ Баргажанай, Бэшүүрэй, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Мухар-Шэбэрэй, Ахын, Сэлэнгын, Түнхэнэй, Хорин, Улаан-Удын уншагшад, хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэд ороод байна. Энээнһээ бидэнэр бултадаа, уншагшад, хэблэл тараагшад, журналистнууд илгаагүй хохидохо байһамнай эли.

Тиимэһээ түрэл һониноо захижа, бодото хэрэгээрээ түрэл соёлоо, хэлэсэ хүгжөөлгэдэ, ёһо заншалнуудаа һэргээлгэдэ хубитаяа оруулаял гээд хүндэтэ уншагшадаа, хэблэл тараагшадые урялаха байнабди. Байдалай муу байха бүриньһайн һайхан, нангин сэлмэг юумэн тээшэ тэгүүлэл

Буряад угсаатан! Түрэл һониноо захяа гээшэ гүбди?

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГ

«РОССИН ФЕДЕРАЦИИН СОЁЛОЙ ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Буряад Республикаһаа:

Соёлой талаар габьяатай байһанайнь, олон жэлнүүдэй туршада аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө «Россин Федерациин соёлой габьята хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Цыренжапов Цыбен-Шираб Будаевичта—«Бурятия» газетын редакциин таһагые даагша.

Россин Федерациин Президент Б. ЕЛЬЦИН.

Москва, Кремль.
1992 оной ноябриин 20.

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГ

ЗОХЁОХЫ АЖАЛТАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮДЫЕ ОЛГОХО ТУХАЙ

Буряад Республикаһаа:

Хүгжэмэй искусствада габьяатай байһанайнь түлөө «Россин Федерациин искусствын габьята ажал ябуулагша» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Ирдынеев Цыбикжап (Юрий) Ирдынеевичтэ—композитор.

Россин Федерациин Президент Б. ЕЛЬЦИН.

Москва, Кремль.
1992 оной ноябриин 20.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ТОГТООЛ

ЭХЫН БА ҮХИБҮҮНЭЙ ЭЛҮҮР ЭНХЫЕ ХАМГААЛХА БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА ЖАСА ТУХАЙ

Буряад Республикын Верховно Советдэй Президиум нигэжэ тогтооно:

1. Эхын ба үхибүүнэй элүүр энхые хамгаалха талаар олониитын үүсхэлнүүд ба гуилтануудта, үхибүүдэй түрэлгэдэ туһалдаг Буряад Республикын научна ба бусад эмхи зургаануудта финансова ба материальна туһаламжа үзүүлхэ зорилготой Эхын ба үхибүүнэй элүүр энхые хамгаалха Буряадай республиканска жаса байгуулха талаар Элүүр энхые хамгаалха, эхэнэрнүүдэй, гэр бүлын хэрэгүүдэй ба демографическа политикын талаар Буряад Республикын Верховно Советдэй комитедэй үүсхэлые дэмжэхэ.

2. Жасын зорилгонуудаа бэелүүлхэдэнь Эхын ба үхибүүнэй элүүр энхые хамгаалха Буряадай республиканска жасада туһалха гээд арадай депутадуудай городской ба районно Советүүдтэ, гүйсэдхэхы засагай зургаануудта дурадхаха. Эхын ба үхибүүнэй элүүр энхые хамгаалха Буряадай республиканска жасые, Уставай ёһоор эхын ба үхибүүнэй элүүр энхые дэмжэхэ программые бэелүүлгэдэ мүнгэн зөөриеэ шэглүүлдэг предприятинуудые, мүн тэрэшэлэн тус жасын уставной зорилгонуудые бэелүүлхынь тулада өөрынгөө ашаг олзоhоо мүнгэ оруулдаг предприятинуудые, эмхи зургаануудые ба эрхэтэдые нютагай бюджедтэ налог түлэхэ ябадалhаа (оруулhан мүнгэнэйнь хэмжээгээр) сүлөөлхэ.

Буряад Республикын Верховно Советдэй Түрүүлэгшэ Л. В. ПОТАПОВ.

Улаан-Удэ,
1992 оной ноябриин 10.

ЛАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ:

нюурта. «Алдуунь һургаал болоhой»—ургаса дүнгүүд.
кын ажалай үдэр»—тобшо мэдээсэлнүүд.
үнэн»—93». «Найдал улам буурана, гэбэ-
нюурта. Нинтэ буряадуудай хурал. Н. Бадма- «Олоороо хэлсэнэн өөгүй».
ритагаймнай түүхэнээ Д. Найданов: «Магтан грамни хүрэнэ»—Шэтын областнин Тари нюа ажалша бэрхэ хүнүүд тухай хөөрөөн.
нюурта. Поэт, журналист Г. Дашабыловай 55 ido. «Зохёохы ажалыень сэгнэн балсаба»—Хэолоhон ойн баярай үдэшэнүүд тухай.
нюурта. «Баргажан буряадууд тухай».
нюурта. Республикын соёлой һонин.

СЕВЕРОБАЙКАЛЬСК ХОТЫН ГОРОДСКОЙ ҺУНГУУЛИИН 66-дахи ОКРУГОЙ ҺУНГУУЛИИН КОМИССИИН

МЭДЭЭСЭЛ

«Буряадай АССР-эй арадай депутадуулые һунгаха һунгалта тухай» Буряадай АССР-эй Хуулиин 23-дахи, 33-дахи ба 54-дэхи статьянуудтай зохилдуулан, Городской һунгуулиин 66-дахи округоор 1947 ондо түрэһэн, Байгал-Амарай түмэр замай Хойто-Байгалай отделениин зайн галаар хангалгын дистанциин начальник, Северобайкальск хотодо ажаһуудаг Хасанов Абдулахат Абдуловичые Буряад Республикын арадай депутадта кандидадаар округной һунгуулиин комисси буридхэлдэ абаба.

Округной һунгуулиин комисси.

Ниитэ буряадуудай хурал

«ОЛООРОО ХЭЛСЭҺЭН ӨӨГҮЙ»

Ноябриин 21-дэ хуралай хоёр үдэр тухай тоосоон соогоо бүлэгүүдтэ (секциинүүдтэ) болоһон хоорондоо тухай хожом бэлэхэбди гэжэ найдуулна бэлэнэбди. Мүнөө түрүүшын тоосоое толилхоолгы. Урда тээнь юун гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэйб гэбэл, энэ хурал эмхидхэлэй талааршье оорсоор үнгэроо.

Тон түрүүн «Нэгэдэлэй» үрүүлэгшэ В. Хамутаевай Буряад Республикадахи политическэ байдал», Н. Урбаевагай «Газар—хүнэй ажууха оршон...». Ш. Чимиторжиевай «Бурнацком туай» элидхэлнүүд шагнагдаа. Элидхэлнүүд 15—20 минутаһаа дээшэ байгаагүй. Үжэрхэ забда болоогүй.

Һүүлээрнь тэдэнние зүбэн хэлсэлгэ огто болсхогүй, рда тээнь нимэ маягаар тлаанууудые үнгэргэнэмнай үрөө болоо гэжэ В. Хамутаев соносхобо.

Юундэб гэхэдэ, элидхэл агнамсаараа, бодолоо шуудэдорхойгоор найруулхань эсүй. Тингээдшье ээлжээ элжээгээр бүхэли үдэрооро гэ хэлэһэн хүнүүдые шагнаань хүндэшье, залхуутайье. Гол түлэб дан юрэнхы өөрэлдөөн боложо, иматтал уу гарамгай үсөөхэн хүнүүэй һанамжануудые булихаяз анадаг. Тиин олонхи хабаагшадынь миил һуугаад гаха жэшээтэй.

Харин 30—40 гү, али бү и 10—15 хүнэй байһан бүэгтэ бүри дуугайшье хүнүүд анамжануудаа элирхэйлхые үрхэлдэг. Эдэнэр гол удхай аад, тиимэ олон бэшэ суудалнуудые зүбшэн хэлэхэдээ, хөөрэлдөөндэ бултаа хабаадажа, бүри хэзэ ахин бодомжонуудаа андалаха аргатай. Хүтэлбэрилэгдэдынь эдэ һанамжануудынь согсолжо, хожомынь бүэдэ хуралай үмэнэ тобшолнуудаа гү, али бүри бүэр дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн ус тус тогтоолнуудай проктнүүдые дурадхажа, ойроо уура тэдэнние үшөө дахин аблалсан тодорхойлоод, сэслэн баталдаг байгаа.

Энэ гурим түгэс һайн гэһэн аргагүй. Юундэб гэхэдэ, даридагшын шадабариһаа, анамжануудые шагнаха тэлэбриһээ олон юумэн дулыдаха. Тэрэшэлэн жолоогоо ула табижархёод, эндөө үгэншэлхэньшье буруу. Гээшье гуримай һайн талань рсашагүй. Үнэхөөрөошье үлэгүүдтэ һайн дураараа арахан 200-гаад делегадууд, ригдагшад бүгэдөөрөө шахуу өөрэлдөөндэ хабаадалсаха олоно ха юм. Олоороо хэлэһэн өөгүй гэһэн үгэ ээлүүдгүй һанаанда оробо.

Үшөө нэгэ һайн талань гэбэл, зарим бүлэгүүдтэ урид элдэгдэһэн тогтоол, зарлиуудай проектнүүд дурадхагдажа, хөөрэлдөөнэй үедэ тэдэнь эсэслэн мүлигдэһэн байна.

ҮНДЭҺЭТЭДЭЙ ХООРОНДЫН ЭБ НҮХЭСЭЛ

Нимэ гаршагтай бүлэгые эдэ мүрнүүдые бэшэгшэ шэлээ юм. Түрүүшын үдэр удын забһарлалай урда тээ делегадууд дуратай бүлэгүүдтэ бэшүүлээд, удын хойно хүдэлмэрээ эхилээ.

Энэ бүлэгые юундэ шэлэһэн тухайгаа тодорхойлһуу. Мүнөө сагта гансал өөһэдынгоо арадай һайе хараад, холо ошогдохогүйнь эли. Илангаяа гол хоёр үндэһэтэнэй ажаһуудаг нютагта. Хоёр тэһээ ойлголсолго хэрэгтэй. Манай эндэ түгэс ойлголсоно гэхын аргагүй. Энэ хуралыешье абаад үзэсл даа. Олохон буряадуудтэрэнние абаһаар юундэ буруушаагааб? Ород зомнай юун гэжэ һанахаб, зүб ойлгохо гү гэжэ болгоомжологдоо.

Юундэб даа, нэгэ темэтэй хоёр бүлэг зэргэшэһэн байнабди. Минии байгаашые Россин демократическа партиин (ДПР) Буряадай отделениин эдэбхитэд О. Аюрзанаев, А. Налетов гэгшэд хүтэлбэрилөө. Нүгөөдыень «Нэгэдэлэй» гэшүүн С. О. Будаев ударидаба. Манай бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэдэй һанамжаар, республикадамнай тогтууритай гэжэ тоологдодог байдал үнэн дээрэ тиимэ найдамтай бэшэ. Юундэб гэхэдэ, республикын хүтэлбэри мүнөө үедэ хурсаар бодоод ерэһэн политическэ, экономическа, социальна асуудалнуудые шидхэнгүй, миин халюухайдуулаад, нэрэ зүүлгээд дүүргэнэ. Россин дээдын засагай ама хараад лэ һуунад. Харин политикыншье, экономикыншье талаар өөһэдынгоо бүрин эрхые өөрынгөө гарта батаар абахаяа зүрхэлнэгүй. Шууд нимэ аргануудай нэгэн гэбэл, Татарстан, Саха-Яхадтал адлар, предприятинууд налгоо сэхэ Москвада түлөхэ бэшэ, харин түрүүн өөһэдтөө суглуулаад, хоорондын хэлсээнэй гуримаар яг тодорхойлоод, зохихо хэмжээнэй мүнгые республика Россин бюджедтэ дамжуулха ёһотой. Нимэ гуримтай болобол, эрдэм һуралсалдашье, бусадшье һалбаринуудта мүнгэн олдохо зэргэтэй. Харин мүнөө бидэ налогоо сүм Москва ябуулжархёод, өөһэдынгөө хуулита мүнгые һүүлдэнь гуйжа, найжа абанабди. Тинхэдээ республикамнай иматтал түбэй тэдхэмжэдэ ото байһан мэтээр үзэгдэнэ, экономическа бүрин эрхэмнай доройтоно.

Экономикын талаар бүрин эрхээ гартаа оруулжа шадабал, буряадуудшье, ородуудшье энээнһээ иматтал шүүхэ бишуу. Харин мүнөө урданайхидаал дорой барлагуудтал адляар, Москвада тэдхэмжээ хүлеэгээд һуунабди. Мүнөөнэй Верховно Совет, правительство ондоогоор шадахашьегүй гэжэ хоорэлдоондэ хабаадагшад тобшолбо.

Тиилэһээ үндэһэтэнэй хоорондо эбэй харилсаас бодото дээрээ тогтууритай болгохын тула үдэрһөө үдэртэ доройтон бусайдажа байһан экономическа, политическэ шахардуу байдалые зүб тээшэнь залаха, найдамтай болгохо шууд хэмжээнүүдые абажа шадаха шэнэ засаг республикадамнай хэрэгтэй. Гол түлэб урданай коммунистнууд, хүтэлбэрилэгшэдһөө бүридэһэн мүнөөнэй Верховно Совет элдэб хуулинуудые абаһан нэрэтэй болодогшье һаа, тэдэнь мүртэй хүдэлнэгүй. Эдэ хуулинуудай бүтэсэтэй байхын тула бөөн бөөнөөр (пакедээр) нэгэ нэгэсэ дэмжэн, тодорхойлон абтаха ёһотой.

Таджикистанда байһан засаг байдалай хэды доройтобошье, хэмжээнүүдые абангүй, бүри зэбсэгтэ хёмороондо хүргөө. Ушарынь гэбэл, тэрэл хуушанай коммунистнуудтэ хүтэлбэридэ байгаа хаюм.

Юрэнхыдөө национальна, социальна бүлэг бүхэн, ородууд, буряадуудөөһэдынгөө байдалай найдамтайе ойлгобол, бодото дээрээ тогтууритай хүгжэлтын байдал манай эндэ туйлагдаха ушартай. Мүн түбэй засаг нютагуудта, республикануудта, областнуудта эрхыень шууд үгэбэл, бүхыдөө Федераци, тэрэнэй бүридэлдэ ородог үндэһэтэн хоорондоо эбтэйгээр ажаһууха бшуу. Харин мүнөө дээрээ Федеративна хэлсэн миил саарһан дээрэ абтаад, бодото Федераци үгы байһаар.

Һүүлдэнь О. Аюрзанаев, А. Налетовой болон С. Будаевай бүлэгүүд хамтаржа, дурадхалнуудаа нинтэлээ.

1. Хоорондоо эбтэйгээр ажаһууха, харилсаа һаргээхыень ород, буряад хасагуудые урэалнабди. Гэхэ зуура ород хасагуудай эбсэгтэ эмхидэлнүүдые бүридүүлгэ Буряад орондо таарахагүй гэжэ тоолонобди. Энээнэй түлөө уголовно хариусалгада хабаадуулха.

2. Ондоо тээһээ зоной зөөжэ ерэлые гуримшуулхын тула Министрнүүдэй Созедэй дэргэдэ Миграционно алба байгуулха.

3. 1937, 1958, 1977 онуудай хэһээлтын тогтоолнуудые буруушаанабди. Округуудые республикатай нэгэдүүлхэ ябадалые түргэдхэхынь Буряад Республикын, Эрхүүгэй, Шэтын областнуудай хүтэлбэрине урэалнабди.

4. Түрэлхи хэлэн дээрэ хэгдэдэг радио, телевиденин дамжуулгануудай сагые нэмээхэ, мүн монгол хэлэн дээрэ дамжуулгануудые ябуулха тодорхой саг тогтоохо.

5. Хоёр манд дагай (округһоо нэгэ буряд, нэгэ ород хэлэтэн) һунгалтыг гурим тогтоохо гү, али «Нэгэдэл» [illegible] дурдаһан «10 буряад, 2 хамниган, 19 [illegible] бүридэлтэй парламент байгуулха.

6. Байгал шадархи байгаалиин онсо байдалые, ган гасуур, үерүүдэй ото болоһоноо газар элдүүрилгын найдамгүйе, газарай баг үрэжэлтэйе, экономическа инфраструктурын һула хүгжэлтэйе, эдеэ хоолой гадаадаһаа зоогдэжэ асарлгадагые харадаг абли, Буряад ороондо баирладаг Забайкалиин сэрэгэй округой сэрэгшэдэй тоое Россин дунда хэмжэндэ хүргэхэ эрилтэ табиһабди.

7. Буряад Республикын эрхэтэдэй иматтал нютаттаа сэрэгэй алба хэхэ тухай статья Республикын Конституцида оруулха, мүн альтернативна алба тогтоохые правительствада дурадхаха.

Бүлэг дээрэ тодорхойлогдоһон эдэ дурадхал эрилтэнүүд гол түлэб зүйтэй. Тэрэ 3-дахи зүйлдэнь округуудые республикатай нэгэдүүлхэ ябадалые мүнөө үедэ эрилдээр табихань эртэшэг ха.

Нэгэдэхи зүйлынь шухала гэжэ һанагдана. Тиихэдэ эндэ гансал ород, буряад хасагуудые бэшэ, харин бусадшье бүлэгүүдые оруулха хэрэгтэй, Эбэй ёһоор ажаһууха гээшэ миил экономикые тогтууритай болгожо, зоной һуудал байдал һайжаруулха ябадал бэшэ, харин тон түрүүн буряад, ород хүнүүдэй сэдьхэлые тайбан болгожо, тэдэнэй хүмүүжүүлгэ болгосороһоо эхитэй. Энэ талаар шажанай үүргые онсо тэмдэглэхэ шухала. Тиихэдээ ород зон буряадуудай эрилтэнүүд тушаа олон ушарта буруу ойлгосотой байна. «Буряад-Монгол» гэһэн нэрээ бусааха, Президентын тушаал тогтоохо ябадалнуудые жэшээ болгон дурадхая. Мүн Республикын бүрин эрхэтэ байдалай бүхы яһатанда ашаттайе заримдаа ойлгоногүй. Ородуудай эрилтэнүүдые буряадуудшье заримдаа буруу ойлгоно хаш. Эдэ дутуунуудые усадхажа, гуримдань оруулхын тула буряадуудай, ородуудай хоорондоо саг үргэлжэ һанамжануудаа андалдажа байха түхэл янза гү, али тусхай зургаан хэрэгтэй.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

Ажаглалта. Урда тээнь «Бүгэдэ буряадуудай хурал» гэһэн нинтэ гаршагтайгаар гараһан һаа, мүнөө «нинтэ» гэжэ хубилгаабди. Юундэб гэхэдэ, бүгэдэ буряадуудай болоогүй, тингээд эмхидхэлшэдыньшье ородоор «общебурятский» гэжэ нэрлээ һэн.

Түрэл нютагайнай түүхэнээ

Маргаан дүрдаха дурамни хүрэ

ШЭТЫН ОБЛАСТИЙН урда захада оршодог Олоной районы Монгол оронтой хилэ хадаг юм. Эндэ хүдөө ажахы эрхилхэдэ аохид уларилтай, элдэн баян нютаг. Хонидэйнгоо тоогоор эндэхид Могойтын районой удаа хоёрдохи һуурда эзэлнэ.

Энэ районой зүүн-урда захада суута Тарин нуурлууд гэжэ бии. Тэдэнэй эрьеүүдээр Тарин нютаг нэмжыдэг юм. Эндэхи «Гигант», «Рассвет» колхозууд заалгалиин нарин нооһото хонидые үсхэбэрилхэ талаар район, мүн область соогоо томохон ажахынууд юм. Тарнин буряадуудхэр угһаа хонин ажал эрхилдэг бэлиһан.

Эгээл эндэхи «Гигант» колхоздо 20 шахуу жэлдэ ажаһуулһан, ажаллаһан байнаб. Тиимэнээ энэ нютаг, ажалша бэрхэ хүнүүд тухайнь, 70—80-яад онуудта ажалда, спортдо, мүн соёлой талаар туйлагдаһан амжалтануудтухайнь энэ статья соогоо хөөрэхэ хүсэлтэйб.

Эрдэмтэн Е. Н. Кротова «Зүүн Забайкалиин Тарнин нуурнуудаи хүгжэлтын түүхэ» гэһэн статья соогоо нигэжэ бэшэһэн: «Нуурнуудай юрэ бусыг байдал тэдэнэй анхан бии болоһон түүхэ, хүгжэлтэ тухай элдэб һанамжануудые түрүүлнэ. Олохон эрдэмтэд-шэнжэлэгшэд, тэрэ тоото Е. А. Преснякова, А. С. Воскресенский, П. А. Пестоленко, Ю. Г. Силюков эдэ нуурнуудые анхан сагта Тарнһаа Ага хүрэтэрхи дайдые эзэлжэ байһан нэлэнхыехэ нуурай үлэгдэл гэжэ тоолодог байха юм. («Мезозойские и кайнозойские озера Сибири», Издательство «Наука», 1968 г.).

Тайлбарилан хэлэхэдэ, 1987 оной декабрь һараһаа Тарнин нуурнууд шадар 41.752 гектар талмантай «Даурский» (Дагуур) гэжэ нэрэтэй гүрэнэй заповедник байгуулагдаа һэн. 1985 — 1986 онуудта РСФСР-эй Главохотын Баруун Сибириин проектно-бэдэрэлгын, СССР-эй АН-ай СО-гой Биологиин институтэй экспедиц ВАСХНИЛ-ай гэшүүн-корреспондент, профессор Е. Е. Сыроечковскийн хүтэлбэри доро заповедник эмхидхэхэ проект зохёоһон байгаа. Шэтын облгүйсэдкомой 1987 оной майн 7-ной шийдхэбэрсэр заповедниг харуулай зоно байгуулагдаа һэн. Нигэжэ Шэтын областьдо Сохондын, Дагуурай заповедниг үүд биилоо.

Дагуурай заповедник байгуулһанай һүүлээр эндэхи тала дайдын байгаалиие комплексноор харуулха, шэнжэлхэ, зорилго шидхэгдэжэ эхилээ. Юуб гэхэдэ, Дагуурай дайда элдэб ургамалаар, амитадаар айхабтар баян юм. Жэшээлхэдэ, гүроёһэн, шандаган, тарбаган, хирһан, талын бүдүүн хүзүүн, һолонго, доргон, үнэгэн, шоно, заяа, снодтол адлирхуу нохой гэхэ мэтэ эндэ ажамидардаг. Тинхэдэ Тарнин нуурнууд уһанай шубуудаар баян. Энэ талаар Волго мүрэнэй адагтал адлирхуу. Түбэй Азиин дээгүүр нидэн бусадаг шубуудай зам энээгүүр гарана.

Тарнин нуурнууд тонехэ удха шанартай намаглиг газарнуудай уласхоорондын бүридэлдэ оруулагданхай. Эндэ 300 гаран түрэлэй, тэрэ тоодо РСФСР-эй Байгаали хамгаалгын уласхоорондын холбооной Улаан Дэбтэрдэ оруулагдаһан хоморой шухаг, үнэтэй сэнтэй түрэлэй шубууд бүридхэлдэ абтанхай.

Байгаали хамгаалха, хоморой шухаг уты болжо байһан ургамалиуудые, амитадые һэргээхэ талаар эндэ эрдэм-шэнжэлэлгын хүдэлмэри бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Үшар нимэнээ заповедниг газар дээрэ шанга журам тогтоогдонхой, агнуури хэхэ, загаһа бариха, мүн ан амитадые бариха, шубуудай нэртэ мүнгэ урьһалдаггүй, үриеэ саг соогоо бусаажа шадахагүй гэжэ айдаг һэн бээ. Нигэжэл талын «Гигант» ажалаа эхилһэн намтартай.

НЭРЭЕЭ ҮЛӨӨҺЭН ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭД

1969 ОНДО Балдан Базарович 60-тай болжо, нэһанайнгаа амаралтада гараа. Тэрэ өорынгөө халаанние нилээд удаан бэлдэһэн байгаа. Хүдөөгэй багша байһан Ешеев Николай Ешеевич арбаад жэл соо тэрэнэй орлоггаали хамгаалгын уласхоорондын холбооной Улаан Дэбтэрдэ оруулагдаһан хоморой шухаг, үнэтэй сэнтэй түрэлэй шубууд бүридхэлдэ абтанхай.

Байгаали хамгаалха, хоморой шухаг уты болжо байһан ургамалиуудые, амитадые һэргээхэ талаар эндэ эрдэм-шэнжэлэлгын хүдэлмэри бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Үшар нимэнээ заповедниг газар дээрэ шанга журам тогтоогдонхой, агнуури хэхэ, загаһа бариха, мүн ан амитадые бариха, шубуудай уурхайнуудые һандаргаха ябадал хоригдонхой.

ТАЛАДА БОДОҺОН ТОМО АЖАХЫ ЭНДЭХИ ҮРГЭН НЭЛЭНХЫ

Тала газарта бүри урданһаа хойшо табан хушуу мал үсхэбэрилхэдэ таатай һайн гэжэ мэдээжэ байһан. Тайлбарилан хэлэхэдэ, эндэхи нуурнуудай эрьеэр марсаа хужаршье элбэг, шэмэтэй хнаг погоон бии. Тэндэ адуун, хонид, ямаад, тэмээнүүд, үхэриүүд атарлан бэлшэдэг байгаа.

Эртэ урдын энэ газар дээрэ ажалша бэрхэ буряадуд хэр угһаа хойшо табан хушуу малаа үсхэбэрилжэ байһан. Революциин урда тээ тэдэ малайнгаа хойноһоо ходо зоожэ ябадаг нүүдэл байдалтай, гол түлэб дунда шадалтай зон байһан юм. Тиигэбэшье тэдэнэй дунда балшуулшье байдаг һэн гэхэ. Жэшээлхэдэ, Пушкаревууд, Токмаковууд. Золотухинууд гэхэ мэтэ баяшуул бии һэн гээд, нютагай наһатай зон дурсан хөөрэлдэдэг.

Энэ газар дээрэ түрүүн «Улаан-Одон», «Улаан-Туяа» гэжэ нэрэтэй коммунанууд бии болоһон юм, Тарнашадай эдэ хамтын ажахынууд мүнөө үеын «Гигант» колхозой үндэнэ һуурн боложо үгөө гээд тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Гушаад-дүшөөд жэлэй саана шадалгүйхэн гурбан колхозые (Ворошиловай, XVII партсъездын, Дзержинскийн нэрэмжэтэ) нэгэдүүлжэ, Новая Заря түб һуурилтай гачса «Гигант» колхоз байгуулагдаа. Бэлигтэй бэрхэ, дүй дүршэлөөр баян хүтэлбэрилэгшэ Базарон Балдан Базарович энэ хүнгэн бэшэ тушаалда 14 жэл таһалгаяагүйгөөр ажаллаһан байна. Ажахынгаа экономико, соёл болбосорол, физкультура спорт хүгжөөхэ талаар туруушын амжалтануудай эндэ туйлагдаһанда тэрэнэй ада табьяа ехэ. Колхозоо гурим журам тогтоохо, даалгагдаһан ажалдаа хүч бүхэнэй харуусалгые дэшэлүүлхэ талаар бага бэшэ ороолдоо гаргаһан байна.

Урдынь Новая Заря тосхон соо хоёр арбаад налшагархан модон гэрнүүд лэ байгша һэн. Эдэ гурбан колхозые нэгэдүүлһэнэй һүүлээрхи түрүүшын жэлнүүдтэ айхабтар хүшэр байдаг һэн гэжэ Балдан Базарович хөөрэдэг. Гүрэнэй банкда колхозой мэдэлэй нэгэшье мүнгэн байгаагүй. Харин хүшэ колхозуудынь тэдэ-

шоор хүдэлһэн. Т[illegible] амаралтада гарах [illegible] логшоёо өөрынгө[illegible] оруулжа, тушаал[illegible]ка үгөө һэн.

Энэ үедэ тус а[illegible]лын мантан томо[illegible] гэжэ нэрлэдэг бо[illegible] гайхалтай бэшэ, [illegible]дэ, ородоол 14—[illegible] түршада ажахынь[illegible]ной райондо бэшэ[illegible]тын область соо[illegible] һалбаритай томо[illegible]дай нэгэн болоо бо[illegible]оной январиин 1-[illegible]лаар колхоз үйл[illegible] участоотһаа (Но[illegible] Соловьевско, Хуа[illegible]ридэдэг, бүхыдөө [illegible]гектар газартай б[illegible]доо ажахын гол п[illegible]дые үйлэдбэрилг[illegible]жэлдэ үргаа. Т[illegible] 3.693.556 түхэр[illegible] доход абаһан бай[illegible]дэ колхозоо 90 м[illegible]гой хонид, 2264 [illegible]до мал, 854 ад[illegible] 207 тэмээн тоолог[illegible]гаа. Мүнөө Шэтын[illegible]дошье, мүн Бурятлликадашье тэмээн[illegible]хагүй. Улаан-Удын [illegible]фическа музей [illegible]риһаа хоёр тэмээ[illegible]юм.

Колхозой счет[illegible]лиин 500 мянга[illegible] энэ үедэ байгаа [illegible]

Хүн зонинь [illegible]заровичые нанаг[illegible]ралтада үлэшэхэ[illegible] ажахыгаа бохижу[illegible]жоохэ талаар тон[illegible]ятай байнь [illegible] «Габьята колхо[illegible] хүндэтэ нэрэ эр[illegible]бэлэй.

Шэнэ түрүүлэ[illegible]лай Ешеев 1940 [illegible]багшанарай учил[illegible]гээд, Новая Зар[illegible]эхин һуургуули эм[illegible]тэндэ хүдөөгэй [illegible]үзэг бэшэгтэ һуур[illegible]гэдэнэй байгаа, [illegible]хэлэхэдэ, Тэрэ Т[illegible]да гэгээрэл асар[illegible]шын хүн гэжэ, [illegible]хойно мүнөө бо[illegible]байнаар. Тари [illegible]нэй хоёрдохи н[illegible]лонхой. Дүрбэн [illegible]шада Эсэгэ ороо[illegible]тын дайнда яба[illegible]дые усадхадаг р[illegible]далаа. Тэрэ Ажа[illegible] Тугай, Улаан О[illegible]гэ ороноо хамгаа[illegible]схэ дайнай I ш[illegible]нуудаар, даншал[illegible]даа шалгарһанай [illegible]медальнуудаар [illegible]хай. Дайнай үе[illegible]шархатажа, 1946 [illegible]вая Заря тосхо[illegible]юм.

Николай Ешеев [illegible]босоролтой, үнэн [illegible]шэн зантай хүн б[illegible]колхозчинуудайн[illegible]хүндэтэй. Ямаа[illegible]хэбэри абахаһаа[illegible]рэ тон һайнаар б[illegible]сүүлжэ үзэдэг, м[illegible]тэй зүбшэн хэ[illegible]тай. Тэрэнэй 16 [illegible]ажахые хүтэлбэрл[illegible]үедэ колхозой эм[illegible]һуудалай, спортын[illegible]нууд ганса рай[illegible]соогоо бэшэ, мүн [illegible]ороо доторсо м[illegible]һон байна.

Гэхэ зуура х[illegible]үйлэдбэрилин бу[illegible]нуудай хурдан [illegible]жэнэнэй эсэстэ С[illegible]хүн зоной гуйлг[illegible]сток аминдаа т[illegible]ондо «Соловьев[illegible]нэрэтэй бэсэ [illegible]бии болоо һэн.

Энээнние та[illegible]нэй һүүлээрш[illegible]колхоз баһал о[illegible]тай томохон а[illegible]байгаа. Тиигэбэ[illegible]га сомор болоо[illegible]бэрилхэдэ хүн[illegible]хүдөө ажахынь [illegible]—хонин ажалд[illegible]ряаланда, бари[illegible]онол арганууд [illegible]дэжэ, колхоз П[illegible]бан жэлнүүдэй [illegible]амжалта туйлаг[illegible]

Энэ нүхэр [illegible]ажалые юунһээ [illegible]хэдэ, хүдөө а[illegible]хитэй бэрхэ м[illegible]үилэдбэрилин гол [illegible]дые ударилахы[illegible]байна. Тайлбари[illegible]дэ, Дамдинов Б[illegible]нозич ахамад зо[illegible] Тарбаев Батожа[illegible] ахамад ветарачад[illegible] Жамса Начиноч[illegible] агрономоор, [illegible] Балданжаб ахамад[illegible] механигаар, Гарм[illegible]нима Гармаевич а[illegible]галтераар, Дашд[illegible] Намсараевич ахам[illegible]мистаар томилсо[illegible]нүхэд Николай [illegible]хүтэлбэри доро а[illegible]баришуудые толго[illegible]лэд удаан ажалл[illegible]на. Үшар нимэнэ[illegible]нүүдэй ажалай а[illegible]эдэ нүхэдэй [illegible]нягта холбоотой [illegible]дэглэхэ шухала.

Дондок НАД[illegible]
дайнай ба[illegible]

(Үргэлжэлэлтэй [illegible] гараха).

АВТОБУСОЙ СЭН НЭМЭНЭ

Түлишэ-түрхисын үнэ сэнгэй нэмэһэн сагһаа Каменскын автотранспортиа предприятиин автобусто һуутшад биледнай хэды түхэригтэ бологшо ааб гэжэ хүлеэжэ эхилэнхэй. Районой захиргаанһаа тиимэ үнэ хүлеэлгэншьегүй захиралта ерэбэ.

Энэ захиралтын үндэһоор 1992 оной ноябриин 23-һаа тус автопредприятиин город шадар ба городуудай хоорондо ябадаг автобусуудай билет 2 дахин үнэтэй болобо. Тиигэжэ каменск вод хүрэтэрөө 2 түхэриг, Тиим хүрэтэрөө 8 түхэриг, Кабанск 18 түхэриг түлэхэ болобо. Гобиин ошоходоо 9, Кабанск орохо хэриг түлэхэ байгаа гээд һанг[illegible]эниэй 2,4 дахин үнэтэй болоо автотранспортынхидай [illegible]гүйнь мэдээжэ.

Л. БАСУРМ[illegible]

ҮЙЛЭДБЭРИИН УРАГШАГҮЙ БАЙДАЛ

ПРЕДПРИЯТИНУУД ЗОГСООГДОНО

Ажахын харилсаа холбоонуудай таһаржа, зарим эд барааньда эрилтэ, хэрэглэмжын доошолходо, жэлэй эхиннээ үйлэдбэри бэрхэтэй байдалда ороихой.

Промышленна предприятинуудай 60 шахуу процентнь продукци урданайхиһаа хараа байса багаар үйлэдбэрилнэ. Тэрэ тоодо «Гусиноозерская» шахта, Зэдын комбинат, Хяагтын плавикова шпадай уурхай «Теплоприбор» завод, Улаан-Удын мяханай комбинат, Тимлюйн цементнэ завод, бусад олон предприятинууд оролсоно. Машина бүтээлгын һалбари илангаяа ядуу байдалда юм. Прибор бүтээлгэдэ нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо үйлэдбэриин хэмжээн—59,7, мал ажалай, тэжээл буйлуулгын машинануудые бүтээлгэдэ—68,2, электротехническэ һалбарида—94,2 процентээр доошолоо.

Ой модоной, модо болбосоруулгын промышленностьда монсогор модо, зомгоолоор хэгдэдэг хабтагай урданайхиһаа нилээд багаар үйлэдбэрилэгдэдэг болоо.

Түлишын-элшэ хүсэнэй комплексдо үйлэдбэриин хэмжээн бүхыдөө 1,1 процентээр дээшэлээ юм. Шулуу нүүрһэнэй урданайхиһааехээр малтан абтаһан ушартай энэмнай холбоотой.

Олон предприятинууд зарим цех, үйлэдбэринүүдээ саг зуура зогсоохо баатай болоно. Продукци худалдахада ушардаг бэрхэшээлнүүдһээ, түүхэй эдэй, материальна нөөсэнүүдэй, зайн галай дуталдаһанһаа уламжалан, нимэ байдал тогтоо бшуу. Тэрэ тоодо ЛВРЗ, прибор бүтээлгын нэгэдэл, «Теплоприбор» завод, Улаан-Удын пивын завод, Тарбагатайн кондитерска фабрика гэхэ мэтэ предприятинуудые нэрлэмээр.

Промышленностьда 19 предприяти арендын гуримаар хүдэлнэ. Акционернэ 5 бүлгэм, 2 предприяти хамтын эд зөөриин түхэлөөр үйлэдбэреэ эрхилнэ.

Эдеэ хоолой зүйл гаргалга нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 17,6 процентээр доошолоо. Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ үнгэрһэн жэлэй энэ үеын хэмжээндэ хүргэгдөөгүй. Харин архиин зүйлнүүд, пивэ худалдаа наймаанда элбэгээр эльгээгдэнэ гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 4,5 процентээрехэ болоно.

БАРИЛГАШАД ДУТАЛДАНА

Республикын габшагай барилгануудай ашаглалгада тушаагдаха объектнүүд дээрэ худэлмэри үргэлжэлһөөр. Гусиноозерскын ГРЭС-эй зургаадахи энергоблок, 2-дохи ТЭЦ-эй котелнууд, «Бурятфермаш» заводые үргэдхэлгэ, Түгнын уурхайн ээлжээтэ хүсые хэрэглэмжэдэ дамжуулга—эдэ бүгэдэ барилганууд дээрэ ажал, хэрэгүүд үшөөл хангалтагүй зандаа. Молодежнын ашагта малтамал шанаржуулгын комбинадай, хилээмэнэй заводой барилгын эршэ түргэдхэгдөө.

Гэхэ зуура Улаан-Удын мяханай комбинадай үүсэлэлгын хоёр цехэй, Нарһатын тоһоной заводой, Гусиноозерскын барилгын материалнуудай комбинадай барилга зогсоогдонхой.

Зэдын комбинат, 2-дохи ТЭЦ-эй дирекци, «Бурятхлебпром» нэгэдэл гэр байра ашаглалгада тушаалгаяа түргэдхэбэ. Харин «Электромашина» завод, «Улан-Удэтрансстрой» трест энэ талаар хойшоо алхам хэбэ гэбэл, алдуугүй.

Социально-соёлой, ажаһуудалай хэрэглэмжын объектнүүдые ашаглалгада тушаалга урданайхидаал адли хангалтагүй юм. Жэшээлбэл, һүүлэй үедэ ородоол хоёр һургуули ашаглалгада тушаагдаа. Ямарнууд бэ гэбэл, мяха-консервын комбинадай, «Энергетик» һуурингуудта 844 ба 530 һууритай һургуулинууд хэдэн жэл соо баригдаһанай удаа арай-шамай ашаглалгада үгтэбэ.

Барилгын гүрэнэй эмхинүүд бирагүй байдалда ороихой. Тэрэ тоодо «Нижнеангарсктрансстрой» трестые, «Бурятскагропромстрой», «Бурятводмелиорация» нэгэдэлнүүдые, «БАМтоннельстрой» управлениие дурдамаар. «Домостроитель» нэгэдэлэй кооперативууд, арендэ эмхинүүд мүн лэ урагшагүйдэһөөр зандаа.

Тиихэдэ үмсын мэдэлдэ дамжуулагдаһан эмхинүүд олзо яһала абадаг болонхой. Нэрлэбэл, «Сантехбытпром» гэһэн хамтын предприяти, хубини промышленно-барилгын «Россия» фирмэ недондонойхиһоо тус тустаа 2,4 ба 9,4 дахинехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэһэн байна.

Бүхыдөө жэлэй эхиннээ 68 мянган дүрбэлжэн метр талмай гэр байра ашаглалгада тушаагдаа. Энэмнай недондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, ородоол 51 процент болоно.

Гүрэнэй барилгын эмхинүүдтэ—566, кооперативуудта —24, хубини эмхинүүдтэ—27 хүдэлмэришэд дуталдана.

(Буряад Республикын Госкомстадай мэдээсэлнүүдһээ абтаба).

СНГ: ТОБШО ҺОНИНУУД

ЧЕБОКСАРА. Волго мүрэн дээрэхи залуу Новочебоксарск хотодо ноябриин 18-һаа табан үдэрэй «Милосердие» марафон эхилээ. Эндэ сугларһан мүнгөөр үндэр наһатайшуулай байшан бариг-даха юм.

Чувашай промышленна энэ томо түбэй ажалша олохон коллектив нигүүлэсхы сэдьхэлэй хэмжээ ябуулгада хабаадаха. Гэбэшье эдиршүүл илангаяа оролдосотойгоор тус марафондо бэлдэнэ. Хүүгэдэй уран зохёолой түбэй үхибүүд, эстрадын студидэ ябадаг болон хүгжэмэй бусад һургуулинуудай һурагшад хэдэн үдэр концертнаада харуулха юм. Үндэр наһатайшуулай хуби заяанай түлөө үхибүүдэй нигэжэ ороолдожо байхадань, ехэшүүл талада үлэхэгүй ёһотой гэжэ һанагдана.

ЖЕЛЕЗНОВОДСК. (Ставрополиин хизаар). Александр Солженицын Железноводск бэшэг эльгээжэ, нютагаа бусаха дуратай байһанаа гэршэлээ. Энэ хотодо уриһанайнь түлөө уран зохёолшо бэшэг соогоо баяр хүргэнэ. «Железноводск хото би нэгэнтэ бэшэ ошоһонби,—гээд тэрэ бэшэнэ. — Росси бусажа ошоод байхадаа, заатагүй тус хото айлшалхаб. Гэбэшье курортын газарта саг үргэлжэ ажаһуужа шадахагүй хаб».

Нютагай захиргаанай гулваа Владимир Кулаковскин Александр Исаевичта Железноводск ерэхэ урилга эльгээһэн байна. Ставрополи — Солженицынэй нютаг юм. Тэрэ Кисловодскдо түрэһэн, Саблинское һуурида дүтынь түрэлэй Ксения эхэнэр ажаһуудаг. Нобелиин лауреадай Степан, Ермолай хүбүүд үнгэрэгшэ зундаа тэрээндэ айлшалһан юм.

ИТАР—ТАСС.

...эт, журналист Г. Ц. Дашабыловай 55 наһанай ой тэмдэглэгдэбэ

...ХЁОХЫ АЖАЛЫЕНЬ СЭГНЭН БАЯСАБА

...эн. Т... алтан намар ...гарах... ...ог соо дулаан ...ынгоо... ...ой ажалшадай ...шаала... ...ажэ дүүргэхые ...сэлмэг нарууг... ...туг а... ...р олон байба. ...томо... ...р шахуу ду... ...г бо... ...удэшэ, үглөө... ...нэ. ... ...й түрүүшын ...14— ...эгдэжэ, хүнгэ... ...хынь ...ан нэгэ за... ...бэшэ, «нэшэрүү... ...соо... болобо. Хэды ...омо... ...дулаан бай... ...лоо бо... ...рэдое, хүйтэр... ...н 1-н... ...ажа ерэһээр ...үйлэд... ...ааб даа. (Ново... 18-най үглоо... Хулг... ...мхон Хэжэн... ...ыдое ...дэжэ респуб... ...ай б... ...мэдээжэ бо... ...ол пр... ...журналист, ...илгэ... ...дой элдэб ...Тэр... ...бэлиг шадаба... ...үхэри... ...татайгаар ха... ...байна... ...й Цыреновин ...90 ... ...түрэһөөр 55 ...264 ... ...зорюулагда... ...адуу... ...дтэ хабаадаха... ...олого... ...од Республи... ...Нэгы... ...ой болон хэб... ...Бурят... ...ерствын газаа... ...ордохо хэлсээ... ...георгий Цыре... ...ын удэртэ зо... ...баяр ёно... ...дахаар поэт... ...прилсажа яба... ...еолшод, рес... ...стэнүүдэй, Бу... ...радио-дамжуул... ...ын журналист... ...ыкын габьяата... ...Аюржанаева, ...эргэжэлтэйшье... ...эмдэ бэлиг... ...тадоржиев гэг... ...арба.

...шодые тодор... ...адай арадай ...Ц. Н. Пом... ...кын Уран зо... ...олбооной прав... ...алгын орлог... ...аанов, «Бай... ...ахамад ре... Цырендоржиев, ...мой хэблэлэй ...ор Л. Д. Тай... ...унэн» газе... Ц. Б. Цыренд... ...од болоно.

...хабаадахаяа ...хүүдэй зам... ...олнуудта аб... ...то уншагша... ...үгэ хэлэхэдэ», ...зохёохы ажа... ...ые тодорхой... ...рэхэ тухай тү... ...аажа ябаха... ...эн үнгэрһэн ...Үнэхөөрөөшье, ...йхэн үнгэрөөд ...үсэсхэлэн һай... ...гэжэ газар... Хэжэнгын да... ..., мүнөө үсын ...ныгын нэгэн — ...ороой Субарга ...шадал ...эргэ... ...ооб... ...аймагай ...мордобоёди.

...н минута соо ...эн хүрэжэ, 3 ...нгай дэргэдэ ...ай байгаад, ...ай байтарнай, ...ргаанай гулваа ...ьевич Суворов ...даа столоводо

...барихые дурад... ...ыһан айлшадай ...ар. Энэ үдэ... ...рилэгшэ, баг... ...ветеран, мүнөө ...амаралтада га... ...хүнгэн сарюун ...ргеевич Баяр... ...удэрэй хэмжээ ...раар үнгэрхэ ...й тобшохоноор ...д, үхибүүдэй ...лай аймагай ...ргэдэ хоёр жэ... ...ндхэгдэһэн му... ...ай уриба. ...өөр жэлэй саа... ...даһан музейн ...тон таарамжа... ...даһан тулд айл... ...ан өхэзэр татаа. ...ыһан ажаһуудаа... ...алдэб хэрэгсэл... ...эр соо байһан... ...ал гэхэ юм. ...хамтын ажал ...й, дайнай бо... ...ветерануудай ...гадна, Хэжэн... ...н уран зохёол... ...агдаһан булан

...д наһа бараһан Очировай, ...амбаевай бу... ...гална, сүлөөтэй ...шэрээр бэшэ...

...шэ һэн ха. Улаан-Удэ ошо... ...ходоо, Уран зохёолшодой ...олбоондо ороходом, республикын мэдээжэ поэт Шираб Нимбуевич Нимбуев «Буряад-монголой үнэнэй» уран зохёолой хуудаһанда үгтэ... ...н Дашабыловай «Хүн шубуун» гэжэ шүлэг тухай нигэ... ...хэлэһэн юм: «Ойрын сагта манай ээргэдэ өөрын онсо харасатай, тодо бодолтой поэт нэмэжэ орохонь. Энэ хүбүүнэй мэргэжэл дээшэлүүлгэдэ бидэ анхаралаа табиха ёэргэтэйбди. Энэ хүбүүнэй нилээд мэдээжэ болохо байһандань би батаар этигэнэб».

Үгынгөө түгэсхэлдэ Дансаран Доржигутабай эхилэн бэшэгшэдтэ «Бүргаастай» гэһэн шүлэгөө уншажа үгэбэ.

Энээнэй һүүлээр һурагшад Н. Дашацыренова, И. Давыдова, А. Токтохоева, Н. Дондитов, Ж. Дандарова болон бусад туршалгануудаа айлшадтаа уншажа үгөө.

Тэдэнэй һүүлээр буряадай арадай уран зохёолшо Цокто Номтоев үгэ абажа, үхибүүдтэ нимэ захяа үгэбэ:

— Бэлиг шадабарияа дээшэлүүлхэ гэбэл, таанад бэшэһэн юумэндээ тон анхаралтайгаар хандаха, үгэ бү...

...хэн Галдан хубүүнэй хүлгөөтэ бодолнууд зал соо һуугшадай сэдьхэл доһолгоно, илангаяа үндэр наһатайшуулда тэрэ үсын хүндэ хүшэр байдал һануулхадал гэнэ. Эдир Галданай ролине Булат Балданов үнэншэмэ һайшаар наадаа.

Георгий Цыренович бүри дала гаран онуудаар арадай онтохоной аялгаар «Суутайн Сагаан Хулагшан» гэжэ поэмэ бэшэһэн юм. Үхибүүдтэ зорюулагдаһан энэ поэмэһээ нилээд ехэхэн хэһэгые харагшад сэдьхэлэ доһолгон хараа гэ... ...аа, нэгэшье алдуу болохогүй. Суутайн Сагаан Хулагшанай ролине Хэжэнгын дунда һургуулийн 11-дэхи классай һурагша Дэжэд Мархадаева, Унаганай ролине 2-дохи классай һурагша Мүнхэ Булатов, Хаанай, хоёр ангирай рольнуудые соёлой эдэбхитэд болон һурагшад үнэншэмэ гоёор наадажа шадаа, поэдэй элдэб үедэ бэшэһэн зохёолнуудые шадамараар гүйсэдхэгдэһые шагнаһан харагшад бэлигтэй хүбүүнэйнгээ зохёохы ажалые үндэроор сэгнэн байгаа гэжэ эндэ онсолон хэлэлтэй.

Георгий Цыренович Дашабыловай түрэһэн үдэртэ зорюулан, поэдэй зохёохы замтай һурагшадые болон олон тоото уншагшадые танилсуулха гэһэн үүсхэл үхибүүдэй зохёохы ажалай аймагай байшангай директор Антонина Будаевна Доржигушаева, багшын ажалай ветеран, дорохоо ургажа ябаһан эдиршүүлэй бэлиг шадабарине хүгжөолгэдэ өөрынгөө бага бэшэ хубитые оруулжа ябаһан Дугаржаб Гергеевич Баяртуев гараһан байха юм. Эдэ нүхэдэй энэ һанамжаяа арадэйнгаа театрай режиссер Сэлмэг Сампиловна Цыреновада хэлэһэн байгаа ха.

Поэдэй зохёолнуудые наринаар шэнжэлхэдэ, элдэб наһанай геройнууд хэрэгтэй болобо. Ушар нимэһээ соёлой байшангай, арадай театрай эдэбхитэдые энэ үдэшэдэ үргэнөөр хабаадуулхада үнэншэмэ болохо гэһэн Сэлмэг Сампиловнагай дурадхал бултанда һайшаагдаад, бэлэдхэл үргэнөөр ябуулагдажа эхилээ һэн.

Нютаг соогоо бэрхэ режиссер гэжэ алдаршаһан Сэлмэг Сампиловнагай һанал, бодолые энэ концертдэ хабаадагшад гүйсэд харюулхын хажуугаар, харагшадай зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгэжэ шадаба бишуу.

Энэ концертдэ Россий Федерацийн соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Пылма Доржиева, багшын ажалай ветеран Виктор Санжимитыпович Мункин болон бусад нүхэд хабаадаа.

Харагшадай сэдьхэл хүдэлгэмэ концертын һүүлээр Улаан-Удэһоо ерэһэн айлшад тайзан дээрэ уригдаба. Айлшад Георгий Цыренович Дашабыловай зохёохы замай шатанууд тухай һонирхолтойгоор хоорожэ, суглараг шадай анхарал татаһан байна. Ерээдүйн поэдэй түрүүшын багшанарай нэгэн Цыдып Дашиевич Дашиев үгэ хэлэхэдэ, нигэжэ тэмдэглэбэ:

— Гошо бага наһанһаа нүхэд соёһоо онсо илгараадхидаг байһан юм. Ямар нэгэн зүргаар бишыхан үгүүлэл зохёохо даабари абаһан һурагшад шадал соогоо оролдодог байһан гэ...ш. Гоные хүсэжэ зохёохо һурагшад байгшагүй бэлэй. Дашабыловай дээдэ классуудта һуража ябахадаа, «Буряад-монголой үнэндэ», «Хэжэнгын колхозниг...» мэдээсэлнүүдые, шүлэгүүдые толилуулжа эхилхэдээ, туйлаһаараа һанаагаа амардаггүй, удхыень бүри гүнзэгыруулхэ гэжэ оролдодог байһан гэ...ш. Иимэ үсэд оролдолгоороо мүнөө нилээд мэдээжэ журналист, поэт болоихой. Нэгэ заримашуулда адлаар ноёдой урда тохигоножо ябаагүй, бүхы зохёолнуудаа сэдьхэлэйнгээ оёорһоо гаргаһан зохёолшодой тоодо Георгий Дашабылов ороно гэхэдэ, алдуу гарахагүй.

Түрүүшынь багшын үгые эндэ һуугшад альга ташалгаар үдэшэбэ.

Удаань аймагай гулваа Д. П. Суворов үгэ абажа, нютагайнгаа хүбүүнэй зохёохы ажалда амжалта хүсөөд, энэ үдэшэдэ хабаадажа байһан поэдэй хүбүүн Манаста урданай буряад өһоор хүхэ торгон тэрлиг үмдэхүүлхэбди гэжэ мэдүүлбэ.

Поэдтэй хамта һургуули дүүргэһэн республика соогоо томо, томо барилгануудые эмхидхэгшэдэй нэгэн Константин Патанханович Базаров нүхэртөө зорюулһан Бурхан багшын дүрэтэй час хүбүүндэнь барюулаа. «Хэжэнгын гол» газетын харюусалгата секретарь Л. Б. Гомбоев коллективэйнгээ амаршалга дамжуулаа.

Хэжэнгэ ошохынгоо урда үдэшэ журналист Баяр Дамбаринчинов поэдтэй гэртэнь хөөрэлдэхдөө, нютагайхидтаа, мүн энэ үдэшые үнгэргэһэн үхибүүдэй зохёохы ажалай байшангай директор А. Б. Доржигушаевада, Д. Г. Баяртуевта, режиссер С. С. Цыреновада, энэ үдэшэдэ хабаадаһан соёлой эдэбхитэдтэ баяр баясхалангай үгэнүүдые, «Хэжэнгээ һанаяб даа» гэһэн шүлэгыень миндаһан дээрэ бэшэжэ абаһан юм. Үдэшын түгэсхэлдэ Г. Ц. Дашабыловай нютагайхидтаа эльгээ...һэн «бэшэгые», шүлэгыень эндэ өрэгшэд шагнахадаа, бэлигтэй хүбүүнтөө үшөө дахин хани халуунаар уулзаһан мэтэ болоо һэн.

Үглөодэрынь 14 сагта Ушхайта тосхондо Г. Ц. Дашабыловай зохёохы ажалда зорюулагдаһан балр ёһолол эмхидхэлэй үндэр хэмжээндэ боложо үнгэрбэ. Хотоһоо ерэһэн айлшад нютагайнь хүбүүнэй ажал ябуулга туxай тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ. Мүн эндэ Цокто Номтоев ушхайтынхидта хандахадаа, нимэ дурадхал оруулаа:

Ушхайта тосхон ехэ һайхан нютаг. Орон соогоо суудa гараһан нэрэтэй солотой болоһон Б. Б. Ямпилов эндэһээ гараһан түүхэтэй. Нютагайнгаа хүбүүнэй нэрые мүнхэлхэ талаар ажал ябуулха байгаат гэжэ ахамад зохёолшо захяа.

Таряашадай «Ушхайта» нэгдэлэй түрүүлэгшэ Ц. Б. Данзанов Г. Ц. Дашабыловай түрэһэн үдэрөөр Манас хүбүүндэнь магнитоло бэлэг барюулба.

Удаань һайндэрэй концерт боложо, тосхоной зон сэдьхэлэй хананги гэр гэртээ ошоо һэн.

Д. ХУБИТУЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: уулзалгын үедэ; эдиршүүлэй туршалгануудые анхаралтайгаар шагнана; поэдэй хүбүүн Манас Дашабылов.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Түрэл нютагайлнай түүхэһээ

Баргажан бурядадуд тухай

(Эхиннинь ноябрин 24-пэй номерто).

1701 ондо Баяндай обогой Ханхай, Һэнгэлдэр обогой Шаргабай, Маднай гурбан хаарталдажа, Ханхайнь «булинхайржа», нүгөедэ хоёрһоо 70 гаран толгой үхэр, мүнгэтэйнь эдеэд байхадань, отогой ноёд Эмэшхэ Бойтогой, Үлэгсэй Сүйхэнэй гэгшэд Ханхайе эзэмэлжэ, эдиһэн зөөриеэ эзэдтэнь бусааха гэжэ захираа һэн. Теэд Санхир ноён Ханхайе үмөөржэ, Эмэшхэ Үлэгсэй хоёрой гаргаһан шидхэбэри буруушааба. Энээн дээрэһээ нютаг зоной дунда арсалдаан эхилжэ, хэрүүл нуража, буряадууд отог отогоороо анги боложо үймэлдэһэнэй ядарал 9 жэл соо үргэлжэлбэ. Һүүлэй һүүлдэ земскэ начальник Алексей Семенов гэжэ ноён ерээд, Хилгана нютагта зоной ехэ суглаа татажа, зуришэлдэһэн хоёр ангине үгэдөө оруулжа, амаржуулаа юм гэлсэдэг.

Энэ үедэ Хори буряадай тайшаа Дамба-Дугар Эрэнсэйн гэгшэ Баргажан нютагаар дамжажа, мүльһөөр хушагдаһан Байгал далай гаталжа, Ойхон арал хүрөөд, тэндэхи хара мүргэлэй ёһоор Ойхон баабайн буумал шулуунда мүргэл хэжэ, үри хүбүү гуйжа бусаһан юм. Тэрэ ябадалдаа Санхир тайшаада айлшалан тэды буухадань, тогоондо бүхэли сай хэжэ хундэлхэдэнь, Дамба-Дугар хундэлэлгын нимэ ёһые гайхажа ошоһон гэлсэдэг.

Монгол бэшэг заахаяа Хүүдэ, Харсага, Тархай, Шантуушха, Юм, Аюша гэжэ нэрэтэй монголшод Хориһоо урилгаар 1880 он багаар Баргажан ерэжэ, залуу хубүүдтэ гэр бүридэнь ном заажа, зарим айлдань хоёр жэл соо байһан юм.

Хорини Хүл селениин таряашад, мүн буряадуудшье Байгал далайн урда захаар татагдаһан түмэр зам харалсадаг, заһалсадаг хадаа ехэхэн гарзада ородог байгаа. Тэдэнэр манай нигэжэ гарзатажа байхада, Баргажанай буряадууд ямар амараар һуунаб гэлсээд. Нэршүүгэй тракт гаргаха хэрэгтэ баргажанаархин туһа үгэлсэгэ гэһэн гуйлта ахамедта 1800 гаран оноор барда һэн. Энэ гуйлтань зүбшөөгдэжэ, баргажанайхид дүүшэ бүриһөө 5—5 түхэриг татабари хэхэдэнь, мүнгэнэй зондо орохо үүдэнэй үгы дээрэһээ ехэл ядаралда дайрагдаһан байдаг.

1804 ондо Баргажанай земскэ сүүд гэжэ ород зүргаан хуряагдажа, Дээдэ-Үдэдэ хабсаруулагдахадань, Хори буряадууд эндэ мэдэлтэй байһанаа болюулагдаа һэн. Баргажанда Тулупский гэжэ ганса комиссар үлэбэ.

Хорини тайшаа Галсан Мардайн гэгшэтэй Молон—багша 1807 ондо Гааргын аршаанда ерэжэ амарха үедөө тэндэ бумхан табижа. Баргажанда ламын ёһоной эхин тахилга хэһэн түүхэтэй.

Эмэшхэ Бойтогтой, хонин жэлтэй, 57 наһан дээрээ нүгшэжэ, Молон-багша хойто мүрынь уншаһан байна. Ламын ёһоор түрүүшын хүдөлүүлгын манай нютагта болоһониинь тэрэ.

Абынгаа тушаалые Танха Эмэшхэн даажа абаад, ахалагша зайһан боложо баталагдаба.

1808 ондо Тулупский ноёной хүргэлтээр Галзууд отог байгуулагдажа, Баргажан буряадууд 6 отог болобо. Галзуудай шүүлингээр Оггор эсэгын Энхэ Балһаанай һунгагдажа, баталагдаһан юм.

Хадаагшанда 1809 ондо бумхан табигдаба. Бургалан эрьедэ хара багшанар 1810 ондо дээрэнээ баталалгагүйгөөр хүрдын сүмэ таблаа, мүргэл хэбэ.

1811 ондо урдандаа изба нэрэтэй зүргаан тогтоогдожо, степной конторо болоод, ахалагша тайшаа Санхир Ондройн туһалагша тайшаань Таша Эмэшхын болобо. Энэ конторын дэргэдэ жэл бүри яармаг үнгэргэдэжэ байхаар баталагдаа һэн.

Помол эсэнги Суваан Арамхинн гэгшэ Сонгоол дасанай лама Нимайланиие 1812 ондо, мүшэн жэлдэ, залан асаржа, Элэһэн нютагта гүрэм айладхуулаад, Лугшахаанда, Халзаарта бумхануудые табяад, уншалга хүүлэһэн юм. Энэ лама морин жэлтэй, 39 наһатай байхадаа, захадаа 20 гаран шабинартаяа Баргажан руу морилһон юм гэлсэдэг.

Энэл жэлдэ Дансаран Һитнайн 30 наһатайдаа Эгэтын дасанда хубараг нахилда хүртэжэ, 4 жэл соо ламын һургуули гаража ерээ һэн.

Зүүн Сибирийн губернатор Трескинэй зарлигаар 1812 ондо буряадууд Интапцын волостьһоо Түрхын халуун аршаан хүрэтэр 100 гаран модондо мори тэргын харгы барилгада табилгагүйгөөр бүхэли зундаа хүдэлжэ, ехээр зобоһон, тулиһан юм. Энэ хүдэлмэринє инженер Чертов хүтэлбэрилһэн байдаг. Энэл үедэ Түрхын халуун аршаанай дэргэдэ ерэжэ һууһан ород аһанай 9 айлда Баргажанай буряадууд туһаламжа хүргэжэ, айл бүридэнь гэр барилсажа, туталтай үнеэдые, тэргэ тоногтой, анзаһатай моридые үгэһэн юм. Үшөө Түрхын эрьедэ 2—3 ород айлан зоожэ ерэхэдэ буряадууд энэ мэтын туһа хүргөөд, үһанайнь гараса дээрэхи перевозые 42 жэлэй туршада даажа байһан бишуу даа.

1813 онһоо эхилжэ, Баргажанда һомололгын талханай магазин (склад) тогтожо, дүүшэ бүрнин 4.5 гарнец хэмжээтэй ороһоо таряан хадагалагдадаг болобо.

Тайшаа Санхир Ондройн дид тайшаа Танха Эмэшхын хэдэн нүхэдтээ Хори буряадай тайшаа Галсан Мардайн урилгаар Анаагай шэнэ шулуун дасан арамнайлгада ошожо, олоной найрта ехэ хүндэтэйгөөр хабаадалсаба. Эндэ 30 номодо хара архитай шэлнүүдые зэргэлүүлжэ табиһанинь Санхир ноён 4-һөө 3-ыень годлёороо оножо. Эрхэ Хулханай гэгшын 4-һөө 2-ыень онохоонь, Хорини Инсхын Оюу харбажа шадахагүй байжа:

Удын голой бургаһан
бэ,
Үхэһэн шубуунай
үдэтэй бэ,
Үгэгты наашань—
харбаһууб даа.
Анаагай голой
бургаһан бэ,
Алаһан шубуунай
үдэтэй бэ,
Асарагты наашань—
харбаһууб даа,—

гэжэ дуулаад. Баргажанай санданараар тэнсэхэгүй байнабди гэзд, «Һуумган» (почетно) шан барюулаад, ном годлиео хурлаһан юм гэлсэдэг.

Энэ жэлдэ Зоонойн Хайдаб 27 наһатайдаа хубараг болобо. Сонгоол дасанһаа лама Сультим Арзанай ерэжэ, бага наһатанда түбэд ном заадаг багша болобо.

1816 ондо Уланда талханай магазин баригдажа, Хамнай Санхирай вахтер даабаритай түрүүшын ноён болобо. Таряа тушааха даабаритай болоһон буряадууд 1817 ондо Бургал һууринда ба Аргатын-Тулаг гэжэ нютагта магазинуудые баригжа, вахтернуудаар Цэндэмэ Маалхайн Бөөзэй Ваанчигай хоёр баталагдаба.

Санхир ноён Сультим Даржаран хоёр ламанараар Хяагта хотоһоо хитад эм асаруулаад, эдэ хоёрто эм барихыень даабарилба.

1818 ондо лама Хайдаб Зоонойн түрүүтэй Хяагта хотоһоо түбэд, «Юм» судар залуулжа асараад, урид баригдаһан сүмэ соо хурал ушалга хэгдэдэг болобо.

1819 оной үбэл Байдын Патюуран Ваанчигай Бөөзэй (хоюулан Маншууна эсэгын галзуудууд) шаргатай үбһэн соо хоргодожо, Адаг хүрөөд саашаа далай дээгүүр эмээ морёор нюусаар Эрхүү хүрөө юм ха.

Тэдэнэй Зүүн Сибирийн генерал-губернатор граф Сперанскийн комиссида гомдол барюулһан ушарынь гэбэл, Баргажан нютагай нөёд бүхэн зонһоо хэтэрхэн ехээр алба татабари нэхэжэ, үбэртэлжэ, даашагүй даабари үгэжэ, амитанние ядаруулна, элдэб хуули бусса шиндхэбэри гаргана гэбэ Түргэн саг соо Дээдэ-Үдэ һөө Баргажан руу мүшхэбэрийн комисси эльгээхэ гэһэн захиралта гараба гэжэ ойлгоһоор Патюуран Эрхүү һээ Үдэ ерэжэ, комиссийн ноёдой гарахыень хүлеэ, гэ... хойноһоонь нютага... бусаһан гэлсэдэг.

1820 ондо, түмэр луу жэлэй эхеэр, мүшхэбэрийн комиссийн шиндхэбэреэр нютагай ноёдой бузагайажаэлирхэйлэгдэжэ. Верхоленскэ округой Ойхон арал сулэгдэбэ. Эдэ хэд бэ гэбэл

1. Тайшаа Санхир (энэ үедэ үбшэлжэ, нютагтаа наһа бараба); 2. дид тайшаа Танха Эмэшхын; Отогой шүүлингэнэр: 3. Буура Хадаалайн (Һэнгэлдэр); 4. Туруу Туранхайн (Һэнгэлдэр); 5. Нилтуу Үлэгсэйн (Һэнгэлдэр); 6. Лебшиг Малтагайн (Баяндай); 7. Яртага Һааб ханай (Шоно); 8. Энхэ Баяһаанай (Галзууд); 9. Мангад Аагүйн (Һэнгэлдэр сборно).

Мархуун Байдын (Галзууд) гулваагаар 1820 ондо Һунгагдажа, Эрхүүгэй губернийн правленсэр баталаба даба. Отогуудай сүлэгдэнэ шүүлингэнэрэй орондо шэнэ хүнүүд 1823 он болотор Һунгагдажа баталуулагдаа Һэн. Заргын сарагдахада, зоо амаршаһан юм гэлсэдэг.

Сонгоол дасанай лама Нимайлан Баргажан руу гурбадахяа 1822 ондо морилжо, Зүүн-Хүнтэйдэ, бэшэшье олон газарта обоо бумхануудые табиба. Урда жэлнүүдтэнь Хара-Модон, Булаг, Аргатын-Үхэри гэжэ газарнуудта үдэшэн хараанһаа үүрэй сайтар ходоодогал бадардаг, моритой, ябган хүнүүд энэ шэдитэ үйлэдэ абтажа, баригдажа байдаг аад, обоо тахидаг болоһоноо хойшо нимэ үзэгдэлнүүд үгы болобо.

Граф Сперанский 1822 ондо, уһан морин жэлдэ «Зүүн Сибирийн буряад түрэлтэнэй (инородно) хуулитэ байдалай шэнэ түхеэрэлгын Устав» зохёожо тэрэ нинень император Александр 1 һайшаан баталба. Энэ Уставай 14-дэхи зүйлэ ёһоор, Степной Дүүмэ нэрэтэй шэнэ зургаан тогтоогдобо. Дүүмын ноёд—тайшаа тайшаагай туһалагша, засадатель зэргэтэй хүнүүд байха болобо. Тиихэдэ родовой управленинүүд байгуулагдажа, тэдэнэй старостануудыг толгойлхо бусад түрэлтэнэ гулваа гэһэн зэргэ бии болоо юм.

Ж. САЖИНОВ,
профессор.

(Гонорараа «Буряад үнэн» газетын жасада дамжуулнаб)

(Үргэлжэлэлынь хожоо гараха.)

ИТАР-ТАСС:

Түди дэлхэй мүнөөдэр

КАЛЬКУТТА.

Худалдаа наймаанай ба экономическа удаан болзорой харилсаа холбооной аша туһада али-али талада тааруу байхаар түхэригэй ба рупийн тэнсүүри тухай асуудал шидхэгдэхэ ёһотой гэжэ Энэдхэгтэ байдаг Россин Федерацийн элшэн сайд А. Друков мэдүүлээ һэн. Калькутта хотодо Энэдхэгэй худалдаа наймаанай палатын эмхидхэһэн зүблөөн дээрэ Друков үгэ хэлэхэдээ, урданай Советскэ Союзай правительствын үгэһэн урьһаламжын мүнгые Энэдхэгэй правительствын бусаан түлэлгэдэл хоёр валютын тэнсүүриин асуудал хабаатай юм гэжэ тэмдэглээ һэн. Хоёр ороной хооронохи худалдаа наймаанай байдалда энэ асуудал сэхэ нүлөө хэзээдэшье үзүүлэгүй юм гэжэ тэрэ заагаа. Хэрбээ Энэдхэг ороной үри шэрисэ түлэхэ аргагүйшэг байгаа һаань, тэдэнние бусааха шэнэ болзор тогтоохо арга боломжые Росси зүбшэн хэлсэхээр бэлэн байха гэжэ Россин элшэн сайд хэлээ. Хоёр талын худалдаа наймаан тухай хэлэхэдээ, Росситай холбоо барисаа хүгжөөхэ шэнэ арга замуудые бэдэрыт гэжэ бизнесменүүдые Друков уряалаа.

СЕУЛ.

Россиһаа сэрэгэй техникэ худалдажа абаха арга боломжонуудые Урда-Корейн правительство шэнжэлжэ байнхай гэжэ Сеулай радио мэдээсэнэ.

ТОКИО.

«Нихон Хэйзай» газетын мэдээсэнэнэй ёһоор, Японой үйлэдбэришэд электрическэ түхеэрэлгэнүүдые үсөөнөөр бүтээдэг боложо байна, хүдэлмэришэдые үсөөрүүлнэ. Ушарынь гэбэл, хүнүүд тэдэнние схээр хэрэглэхэеэ болинхой. Жэшээнь, нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада, «Мицубиси Электрик Корп» компани электрын түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилгые 10 процентһээ үлүүтэйгээр багаболгоо. «Фуцзи Электрик Ко» компани магнитна выключательнуудые бүтээлгые 20 процент хороогоод байна Харин «Такаока Электрик МФГ Ко» шэнэ завод барихаа түсэбтэй байһан аад, болибо. Хүсэд бэшэ үдэр хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй хахад хубиһаань арсажа, зарим инженериүдые худалдаа наймаанай таһаг оруулха гэжэ түсэблэжэ байнхай. Электронно, автомобильна ба машина бүтээлгын промышленность энээнэн урда тээ түсэблэгдэнэ урьһаламжын хэмжээе хорооно гээд газетэ мэдээсэнэ.

1986 оной һүүлээр оро дотор түрүүшынхнээ экономико доройтогоо байдалдаа ороо гээд ондоо «Асахи» газетэ һанамжална. Энэ үбэлдөө ба зундаа «Мацусита Электрик Индастриал Ко», «Шарп Корп», «Санио Электрик Ко», «Мацусита Электрик Уоркс Лтд» гэһэн бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ компанинууд (бултадаа Осакада байдаг), мүн бусадшье компанинууд горитойхон бэрхэшээлнүүдтэй ушарха байха гээд газетэ мэдээсэнэ.

Б. СТЕПАНОВ.

ЗУРАБ СОТКИЛАВА ЕРӨХЭНЬ

Москвагай Ехэ театрай алдар суута дуушан, СССР-эй арадай артист Зураб Соткилава декабрь һарын эхэер Буряад орон гайшалхань. Онсолбол, декабриин 2-то, 4-дэ, 6-да гурбан үдэрэй туршада үнгэргэгдэхэ концерт дээрэ бэлиг шадабарла харуулха юм гэжэ оперодо дуратайшуулда мэдээсэнэбди.

Гоё һайхан уянгата-драматическа тенор хоолойтой Зураб Соткилавые мэдэхэгүй хүн үсөөн ёнотой. Дуушадай Чайковскийн нэрэмжэтэ уласхоорондын 4 конкурсын лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Зураб Соткилава 1974 онһоо Ехэ театрта ажалладаг байна. Олон дуушадай уран бэлигые хүрсэдхэһэн габьяатай. Миланай «Ла Скала» театрта энэ артист олоно, мэргэжэлтэ ажалаа хүгжоөһэн арга шадабарыа дээшэлүүлһэн байха юм.

1968 ондо «Большой Орфей» гэһэн шанда, 1970 ондо Барселонодо Виньясай Гранпридэ, мүн нэгэдэхи шанда бэлигтэй дуушан хүртэһэн байна. Бүхы орон соогоо, харинн гүрэнүүдтэ мэдээжэ болоһон Зураб Соткилавын дуулаһан арнуунууд, партинууд олондо һайшаагдадаг юм. Тэдэнэй дунда П. Чайковскийн «Иолантада» Водемоно, Дж. Вердиин «Трубадурта» Манрикогой, «Аидада» Радамесэй партинуудые арадай артист шадамар бэрхээр гүйсэдхэдэг.

Буряадай оперо болон баледэй театрта болохо концертдэ алдарта дуушанай гоё һайхан хоолой шагнаха дуратайшуул олон байха гэжэ мэдэнэбди. Эндэ оперонуудһаа арнуунууд, үзэгдэлнүүд хүгжэм, дуунда дуратайшуулда дурадхагдаха байна. «Кармен», «Отелло», «Трубадур» бүсад оперонуудһаа гоё һайхан арнуудые Зураб Соткилава дуулаха юм. Тиихэдэ урданай романснуудые, дуунуудые суута дуушан Буряад оронай хүн зондо бэлэг болгон зорюулха хүсэлтэй.

Бэлиг суута дуушан оперын гурбан үдэшые Буряадай шагнагшадта бэлэглэхэ. Зураб Соткилавын үдэшэдэ ерэхыетнай уринабди.

Б. ОРБОДОЕВА.

60 жэлэйнгээ ойе жабхалантайгаар тэмдэглэжэ байһан Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай коллективэй, артистнарай баяр ёнололой үдэшэнүүд хүн зоние урмашуулба. Театртаяа сасуу, баһал 60 наһаяа үгтажа байһан бэлигтэ артистнууд Ц-Д. П. Пурбуев, Г. Б. Бутуханов, С. У. Уладаева, алтан ойгоо һаяар үгтахаяа байһан композитор В. Д. Пантаев болон бусад нухэдые бидэ халуунаар ашаршалнабди.

«Дангина» гэһэн дуунай театрай (байгуулагшань мэдээжэ артистка Л. И. Егорова) жасада Бэшүүрэй аймагһаа 100 мянган түхэриг оруулагдаа гэһэн мэдээсэл дуунда дуратайшуулые урмашуулаа. Хүдөө нютагаар саг үргэлжэ ябадаг артистнарай ажалые хүн зон үндэрөөр сэгнэнэ гэжэ театрай баярай үдэшэнүүд гэршэлбэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Россий Федерацийн габьяата артист Михаил Елбонов дуулана; Буряад Республикын арадай артистка Нина Токуренова Шонхой удаганные наадана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото-зураг.

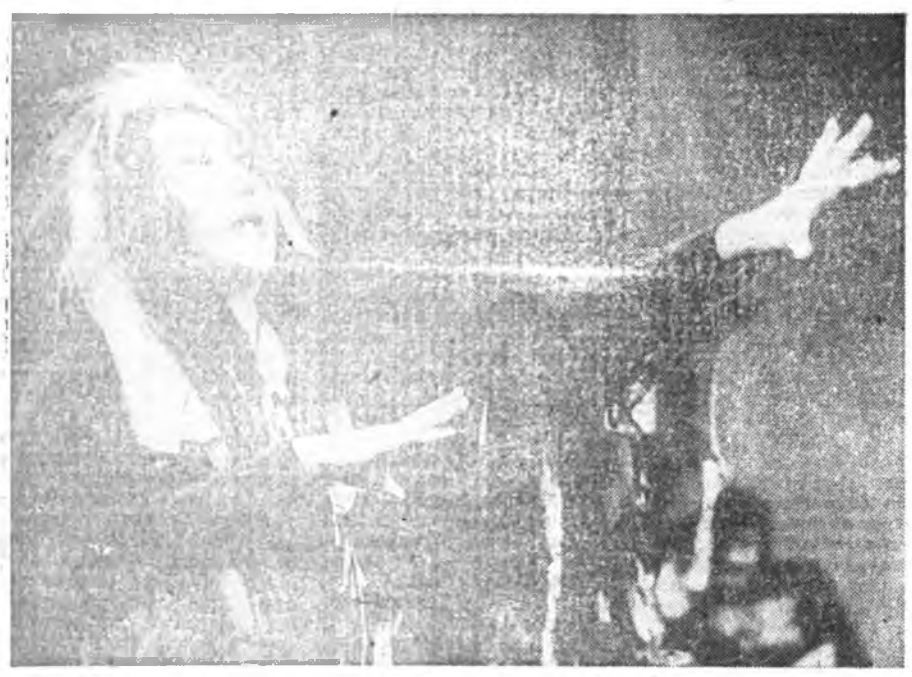

УЛАСХООРОНДЫН КОНКУРСДО ШАЛГАРБА

«Воронеж-92» гэжэ нэрлэгдэһэн залуушуулай телевизионно программануудай уласхоорондын 10-дахи конкурс тон амжалтатайгаар үнгэргэгдэһэн байна. Эндэ манай республикын түлөөлэгшэд хабаадахадаа, онсо шалгарһан, түрүүшүүлэй тоодо орогоо юм. Түрэл бурлаг хэлээ хүгжөөхэ тускай зүрхэ содьхэл хүдэлгэхоор көрэһэн энэ телевизионно дамжуулгые бэлдэһэн Буряадай гүрэнэй телерадиокомпаниин залуу хүдэлмэрилэгшэд — редактор Баярма Дондоковна Раднаева, режиссёр Татьяна Балжинимаевна Гомбоева гэгшэд уласхоорондын конкурсдо хабаадажа, аяар 50 гаран дамкуулын эгэл эрхим гурбанай тоодо орогоо байна.

Тэрэнэлэн «Останкино» студийн программаар энэ дамжуулгаяа харуулха эрхэтэй болоһон Буряадайнгаа телерадиокомпаниин бэлигтэй залуушуулые будтанай зүгһөө халуунаар амаршалнабди. Тиигээдшье һонин дамжуулганууде нэрлэбэл, «Улаан квадрат», «Эди шэдиин талмай» («Поле чудес») болон бусад телемэнуудээр хүдэлдэг «Останкино» студийн эмхидхэһэн уласхоорондын энэ конкурсдо элдэб темэнуудые харуулһан тележурналистнууд хабаадаһан юм.

— Чернобылиин гашуудалта хуби заяан тухай (Минск), түрэл дэрээбэндээ хүгшэдэрөө үлэһэн 22-той залуу санаатан тухай «Отец Сергий» (Пермь), хүүшан шажан баримталагшад тухай (Хабаровск), залуушуулай бусад темые элиэхэйлһэн дамжуулганууд һонин байгаа. Хэлэ бэшэгээ мартажа, мэдэхээ болиһон буряад залуу зоной ажабайдал жюрин, эндэ сугларагшадай сэдьхэл хүдэлгоо. Нимэ асуудал баһал Украиный редактор Валентина Силинае һанаата болгоно гэжэ ойлгоо һэмди. Дүй дүршэл эхэтэй, баяр арга боломжонуудтай эхэ—эхэ студинуудай зохёохы ажалтантай мүрысэн, түрүү эзэргэдэ гараһандаа баяртайбди, урматайбди. Саашадаашье һонин төмөөр хүдэлхэ һанаатайбди, — гэжэ конкурсдо шалгарһан Баярма Раднаева, Татьяна Гомбоева гэгшэд хөөрөө һэн.

Б. ДОРЖИЕВА.

БУРЯТИЯ үнеөдэрэй номерто

Малай үбэлжэлгэ. «Үглөөрэй өөхэнһөө мүнөөдэрэй үүшхан дээрэ» — П. Натаевай статьи.

Банамика. «Хубаагдаагүй хубааралга» — «Экология и мир» ассоциацийн президент М. Шаргаевай статья.

«Акци үгэхэеэ арсаба. Юундэ?» — С. Гуровай статья.

«Буряад орондо хатар заяха өөрын багшанар бии болохо» — Д. Шулуновагай статья.

Забайкалийн шэмээшэгүүдэй съездые угтуулан. «Дуун тухай бодомжонууд» — С. Ивановой статья.

ХОЙШОЛУУЛАА ҺАА, УРДАНЬ ОРОХОГҮЙБДИ

Һүүлэй үедэ республика дотор, илангаяа Улаан-Удэ соо, хуулийн наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй хэһэн гэмтэ ябадалнууд ехэл һүжэрөөд байна. Хүнүүд ехэ, багагүй удэшэ орой үйлсөөр ябахаяа айдаг болонхой. Республикыш радио, телевидени, газетэнүүд эндэ тэндэ жэгшүүритэ муухай гэмтэ ябадалнууд хэгдэбэ гэжэ хото мэдээсэжэл байна. Жэшэнүүдые холуур бэдэрэлтэгүй.

Хотын Октябрьска районой нэгэ байрын гэрэй шардаг дээрэ хуулийн наһа гүйсөөгүй хоёр үхибүүнэй үе мүсөөрөө һалгаагдаһан, хюрөөдүүлһэн бэенүүд олдобо гэһэн мэдээсэл Улаан-Удэ соогуур сахилгаан түргэнөөр таража, хүн зоние сошоогоо, һүрдөөгөө. Нимэ зэрлиг муухай гэмтэ ябадал гаргаһан ушар урдань үзэгдөө, дуулдаагүй һэмнай даа. Тиихэдэ баһа Октябрьска районой Тобольская үйлсэдэ мүн лэ муухай үйлэ хэрэг болобо. Ушарынь хадаа, хуулийн наһа гүйсөөгүй зургаан үхибүүд үйлсэдэ ябаһан хоёр эрэшүүлдэ аһалдаба, хүндэрбэ ха. Тииһээр байтараа, наншалдаба ха. Наншалдаанай үедэ эрэшүүлэй нэгэнийнь хутага гаргажа, нэгэ үхибүүнэй хүзүүн хударнь хадхажархиһан байха юм. Үхибүүн тэрэ дороо наһа барашоо. Харин хүндөөр шархатаһан үшөө нэгэ хүбүүнийнь больницада наһа барашалай.

Дээрэ дурдагдаһан муухай үйлэ хэрэгүүд үхибүүдэйл хабаадалгатайгаар хэгдэһэн болоно. Тиимэһээ улаан-удынхид үхибүүдые гэмтэ ябадалһаа һэргылхэ худэлмэрине эрид хубилгаха эрилтэнүүдые табиһан байна. Энэ ушараар Улаан-Удын район бүхэндэ суглаануд үнгэргэгдэнэ. Эдэ мүрнүүдые бэшэгшэ Улаан-Удын Советскэ райондо болоһон суглаандa хабаадаһан байха юм. Советскэ районой дэбисхэр дээрэ оршодог һуралсалай зургаануудай, үхибүүдэй клубуудай, МВД-гэй, ОВД-гэй, заводуудай болон бэшэшье эмхинүүдэй олон хүтэлбэрилэгшэд, түлөөлэгшэд туй суглаанда хабаадалсаа.

Хуулийн наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй хэрэгүүдэй талаар Советскэ районой инспекцийн начальник **А. Х. Гаврилова** байгша- оной арбан һара соо хэгдэһэн гэмтэ ябадалнууд тухай мэдээсэл хээ. Эндэ тоо, баримтануудыень дуудаад яахамнайб. Гэмтэ ябадалнууд нёдондонойхиһоо нилээд олон болоод байна гэод тобшолоё. Илангаяа хотын 8-дахи, 1-дэхи, 41-дэхи һургуулинуудай, 2-дохи интернат һургуулийн, техническэ мэргэжэлэй 10-дахи училищийн һурагшад хуули, ёно гурим ходо эбдэдэг байна. Түгэсхэлдөө Альбина Халтакшиновна ёно журам эбдэһэн һурагшадые һургуулиһаань бү хаяыт, хүн болохынь тула тэмсыт даа гэжэ багшанарые уряалһан байна. Юуб гэхэдэ, «сүлөөтэй» болоһон үхибүүн хуули, журам бүри ехээр эбдэнэ бшуу. Гадна техническэ мэргэжэлэй училищийн багшанар үхибүүдтээ мэргэжэл олгуулаа хадаа, заабол худэлмэри оложо үгэхэ ёнотой гэжэ тэрэ зааһан байха юм. Училищияа дүүргээд ажалшьегүй, байха байрашьегүй үхибүүд хуули, журам эбдэнэ, худиган аашаа гаргана гэжэ тэрэ онсолоо.

Һүүлээрнь үгэ абаһан **Т. А. Быкова** (Советскэ районой захиргаанай залуушуулай талаар таһагые даагша) Улаан-Удын шэлэй, «Электромашина» заводуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ баярые хүргөө. Юуб гэхэдэ, үхибүүдые дуратайгаар ажалда абадаг, мүн сүлөө сагаа ашаг үрэтэйгөөр үнгэргэхэдэнь туһалдаг, дэмжэдэг байна. Харин тиихэдэ хотын судна бүтээлгын заводой хүтэлбэрилэгшэд худэлмэрилэгшэдэйнгөө үхибүүдэй клубые хаагаа гэжэ тэмдэглээ. Тиихэдэ «Батарейка» дээрэхи үхибүүдэй «Атлант» гэһэн клуб мүнгэнэй хомордоһоноо боложо, баһал хаагдаха туйлдаа хүрөө юм хаш.

Үхибүүдэй клубуудай һайнаар худэлдэг микрорайондо гэмтэ ябадалнууд үсөөн гарадаг, үгышье һаа, огто хэгдэдэггүй. Тиимэһээ шэнэ юумэ бии болгонхаар, бии байһан клубуудаа үлөөел, бү хааял гэжэ сугларагшадта, илангаяа томо предприятиннуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ хандаа һэн.

Үнэхөөрөөшье, һургуулийн хэшээлнүүдэй һүүлээр үхибүүд бээ хэхэ газараа оложо ядана. «Үйлсын үхибүүдэй» һайн юумэндэ һурахагүйнь ойлгосотой ха юм.

43-дахи һургуулийн директорэй һуралсалай талаар өгөлогшо **М. В. Сальников** үхибүүдэй клубуудай эзэдэй өөһэдөө мэдээд лэ клубуудаа ҳаадаг тухай голхорон тэмдэглэбэ.

Мүнөө газаа эртэ харанхы болоно, тиимэһээ директорэй орлогшынь һурагшадтаа һанаагаа зобоһонийнь мэдээжэ. Багшанар үхибүүдээ ходо үдэшэжэ байха бэшэ ха юм. Милиционерые хүлэһэлхэ тушаа һанамжыень милицийн хүтэлбэрилэгшэд балай тоогоогүй янзатай. Һүүлээрнь нийтын эмхинүүдэй (арадай дружина — ДПД-) үүргэнүүдые һэргээхэ тухай тэрэ хэлээ. Энэ дурадхалыень МВД-гэй түлөөлэгшэ **А. Л. Гейнеман** ехэ зүбтэйдэ тооложо, дэмжэжэ байһанса мэдүүлхэ зуураа, зарим багшанарай һурагшадайнгаа гаргаһан хуули буса зарим нэгэ ябадалнуудые нюуха һэдэлгэ гаргадаг байһаниие хаалгаһан шүүмжэлһэн байна.

Тиихэдэнь, «нюу нюутар нюргаар» гэһэндэл, зарим үхибүүд бүри шунахайрна ха юм. Ооөө муу юумэндэ һурахан мүртөө үшөө олон үхибүүдые һургажа үрдинэ гээнэ.

Советскэ районой ОВД-гэй начальник **В. А. Золотоев** дээрэ дурсагдаһан зэрлиг муухай гэмтэ ябадалнууд тушаа тодорхойгоор хөөрэжэ үгоо. Милицийн худэлмэрилэгшэдые тэдэжэ шадаха шадалтай һаа, хэдышье барихадатай [illegible] гэжэ тэрэ хэлээ. Жишээлбэл, хотын шиньи заводто милицийн зүгээан худэлмэрилэгшэд худэлдэг.

«Прогресс» кинотеатрэй директор **Е. Д. Будажапова** һуурилһаа бодожо:

— Үхибүүдые гэмтэ ябадалһаа һэргылхэ талаар нэгэшье зүйтэй дурадхал дуулабагүйб. Бидэ эндэ танай тоосоо, тоо, баримтануудые шагнахаяа ерээгүйбди.

Үхибүүдэй сүлөө саг тухай хэлэнэт. Тээд үхибүүдэй «Эрдэм» кинотеатрай хаагдажа байхада, юундэ дуугай байгаабта? — гэжэ сугларагшадта сэхэ хандаба...

Дурадхалай байгаа һаань, «Прогресс» кинотеатр соогоо үхибүүдтэ зорюулагдаһан фильмүүдые табихаар бэлэн байһанаа тэрэ удаань мэдүүлээ һэн.

Үнэхөөрөөшье, Елизавета Данзановна зүйтэй дурадхал оруулаа гэжэ һананаб. Юундэ урдань үхибүүдэй кино харуулдаггүй байһан юм гэжэ зарим зон һанажа болохо. Тээд «Прогресснай» бээ даанхай кино-нэгэдэл болоһой. Тиимэһээ үхибүүдтэ кино харуулха уялгатай бэшэ. Тиигэбэшье үхибүүдэй фильмүүдые бэлдэжэ, хүнгэн сэнгээр харуулхаар бэлэн байһанаа директорьнь мэдүүлбэ ха юм. Мүнөө сагта үхибүүдэй фильм бэлдэхэ гээшэ айхабтар хүшэр болоныхой. Мүнөө кинотеатрнууд соо имагтал хари гүрэнүүдэй боевикүүд болон порнографи харуулагдана гэжэ мэдэнэбди.

Хотын үхибүүдэй 2-дохи поликлиникые даагша **В. И. Воронина** үхибүүдые нарай нялхаһаань хүмүүжүүлхэ тухай өөрынгөө бодомжонуудые хэлээ. «Архинша, тулюур туйган бүлын үхибүүдэ муу харгыда ороходоо бэлэн. Бидэнэрһээ һайнаар инмэ бүлэнүүдые мэдэхэ хүн байхагүй. Хэрэглээ һаатнай, эдэ зоной список табяад үгэхэбди», — гэжэ тэрэ хэлэһэн байна.

Улаан-Удэ хотын захиргаанай гүлэзагай оболгошо **М. Г. Семенов** үхибүүдые гэмтэ ябадалһаа һэргылхын тула тусхай программатай болохо байгаабди гэжэ дурадхаад, энэ талаар өөрынгөө һанамжинуудаар хубаалдаа.

Сугларагшад хабаадагшад тусхай хэдалга бэлэгдэлэ абаа. Хандалгань дээдынь зургаануудта баталагдахадаа, манай газетын һаяын дугаарнуудай нэгэндэ толилогдохо байха.

Б. БОДИЕВ, манай тусхай корр.

Зүһаландаа газарай эдеэ үргүүлагшадто

ҮБЭЛЭЙ ХҮЙТЭНҺӨӨ АЙХАГҮЙ

Зүһаландаа үрэ жэмэстэ модонууд, һөөгүүдые үргүүлдэг хүнүүд үбэлэй янгинама хүйтэнһөө тэдэнние хамгаалха арганууд тухай һонирходог. Энэ талаар хэдэн тодорхой зүбшэл дурадханабди.

ЖЭМЭСТЭ МОДОНУУДЫЕ ДУЛААЛГА

Модоной голые һолоомоор гү, али хасуурийн, арсыш шэлбэһээр уядаг юм. Модоной дорохи хүрьһые, голыень тойруулан, шэбхээр дулаалдаг. Тиихэдэ модоной үндэһэн янгинама хүйтэндэ даарадаггүй. Тээд шэбхэ соо үбэлдөө хулгананууд байрлахадаа болохо. энэнь оһолтой. Хулгананууд жэмэстэ модоной холтоһые мэрэжэрхидэг бшуу.

Хэрбээ һолоомогүй шэбхэ хэрэглэбэлтнай, хабар эртээр шэбхэ соо байдаг сохонууд модоной үндэһые гэмтэжэ болохо юм. Тиимэһээ хүрьһэ хушахадаа хүбхэ хэрэглэхэдэ һайн байдаг. Хүбхэнэй дээрэһээ хасуурийн һалаа мүшэр хухалжа, зүзаанаар хушахат.

Удаань модоной шэнэ, һая ургаһан һалаануудые газетын саарһаар оройгоод, газаа бэеһээнь дорһоор унахат. Жэмэстэ модоной холтоһые хулгана, хархэ мэтын амитадай мэрэжэ эдихэгүйн тула газетын саарһанда керосин шэнгэхэдэ һайн юм.

ҺӨӨГҮҮД ТУХАЙ

Кожно гиной һөөгүүдые наринзар шалгажа, хухарһан шэлбэһэ, мүшэрнүүдыень абажа хаяха. Хуушанай һалаануудыень отолжо абаад, нёдондо — энэ жэлдэ ургаһан һалаануудыень үлөөхэ хэрэгтэй.

Удаань һөөгүүдые тойроод, хүрьһыень онгилжо, шэбхын үтэг шорой нэмэлтэ тэжээд болгон оруулдаг. Хүрьһэн дэгүүрнь үнэнэ сасахада һайн. Энэ ушарта хүрьһэнинь калий минералаар баян болодог, мүн элдэб хорого хорхой шумуул үдэдэггүй юм.

Үхэр нюдэнэй һөөг крыковнигойхидоо адляар хүйтэнһөө хамгаалагдадаг гэжэ тэмдэглэлтэй. Малиный һөөгүүд тухай тогтожо хэлсэе.

Энэ жэлэй эни жэмэсэй ургаса асарһан, хоёрдохи жэлэй һалаануудые газетагүй отолжо абаха хэрэгтэй. Нэгэдэхи жэлэй һалаануудай үзүүрнүүдыень тайража, богони болгохо. Малиный доодо тээхи гүлгодэй аша тинһатай бодоо[illegible] [illegible] гаргажа байхын тулда хаяа [illegible] шье үзэдэг байгаа. [illegible] эгээлэй соной үхибүүдэй [illegible] раха һургуули Яросла[illegible]рын үедэ нэгэдэһэн [illegible]

ЮУНЭЙШЬЕ БОЛОО

Минскһээ Красноярскэ ябагаар ябаһан аминалагша Дмитер гэдэг замдаа үзэ[illegible] раһан тухайгаа ин[illegible] дээсэнэ: «Хэрбээ аб[illegible] һан «модон» мүнгэ[illegible] рүүшээр нэгэ һара [illegible] дам хүрэдэг һаа, аба[illegible] тараа, арай гэжэ д[illegible] ног соо хүрэдэг бо[illegible] шалгынгаа эсэг багы[illegible] нет тэрэл хэмжээнэй[illegible] гые нэгэ удэр соо [illegible] болоо. Сааншани за[illegible] рэ уласхоорондын [illegible] холбоо хэрэглэхэ[illegible] лёо. Юундэб гэхэдэ, [illegible] нутын хөөрэлдөөнэй [illegible] удэрэй рационой [illegible] таба дахин үнэтэй [illegible] Тиигэбэ ябабшье, [illegible] Россида дурлажа, [illegible] лэндэ һураха шадал[illegible]

АЮУЛТАН БА[illegible] НЭГЭ ГУРБАЛ[illegible]

Тюменийн области[illegible] ледуудта «Вермуд[illegible] балжан» шэнги газ[illegible] шоод байна. Агаар[illegible] ньегүй нинджэ ябаһ[illegible] толедууд тэндэ һом[illegible] гээр унадаг болоһоно[illegible] шоноо.

Нижневартовск [illegible] һоо 60 молоной [illegible] нээгэ усал ноябрин[illegible] болоо. Мн-8 тухай[illegible] лет газар дээрэһээ [illegible] но үһа абаад, дэлэ[illegible] жэ ябаһаар, 5 метрэй[illegible] һөө унаһоо. Талаан [illegible] доо, табан гэшүүдэ[illegible] һэн эхинаж [illegible] бултадаа бүрин бүт[illegible] Харин вертолет баг[illegible] заһабарилагдаад, [illegible] рэглэгдэхээр хөбэрэ[illegible]

Һаа ондоо нэгэ [illegible] ушахадаа, һаа ботон[illegible] таржа, түмэр түдэ[illegible] тушаагдаха юм аабаб[illegible]

СУЛТАН ЗА[illegible]

Бруней гүрэ[illegible] 46 наһатай Мух[illegible] Болкиах Ваддаулл[illegible] рэнине хүтэлбэрл[illegible] найнгаа 25 жэлэ[illegible] дэглэхэдээ, кино[illegible] гоо үйлсэнүүдтэ [illegible] таяа хамта алтан [illegible] гараба.

Тэрэнэйнгээ ур[illegible] тан 1778 таһалгаа[illegible] һэн ордон соогоо [illegible] угтажа абаһан б[illegible] тан 10 минута соо[illegible] нэн үгэ соогоо [illegible] гэ хүнэй засаг б[illegible] гурим һайнаар хүн[illegible] на гэзд тэмдэглэл[illegible] лон Герцеговинын [illegible] зондо хубинигаа [illegible] миллион долларт[illegible] болгон үгэхэб г[illegible] байна.

Бруней гүрэ[illegible] дэлхэй дээрэ эгэ[illegible] юм. Тэрэнэй бухы[illegible] миллиард доллар[illegible] дэнэ.

ҮДЭРЭЙ ТОДХ[illegible]

Таохина соо со[illegible] хэдэн хабиаяа хуу[illegible] наһанай мэдээгүй[illegible] Амарай областин[illegible] тын түргэн туһаа[illegible] шина асарба. Эн[illegible] мэдээ ороходоо, [illegible] милиции асархыень [illegible] дүүлгэ бэшэхэдэ[illegible] нэйнгээ таһара [illegible] лээрнь хүсөөрөө [illegible] һан тухай мэдүүл[illegible]

Хүнэй ой хуаанг[illegible] гүй муухай үзэгдэ[illegible] һон ушарые мүрда[illegible] элирүүлхэ байха, [illegible] бүлын зүргаан [illegible] олонхинь эсэгэгүй[illegible] болоһон байна. Гэм[illegible] логдоод байгшань [illegible] юм. Тэрэнэйнгээ [illegible] хулгайн түлөө [illegible] гэргөө. Эхэ хүбүүн [illegible] багсаагдана. Эхэ[illegible] хүбүүн эхээ бүд[illegible] һагааба гэжэ эмэ[illegible] ха...

[illegible] дай үндэһөөр тэрэ х[illegible] лэа аэхи уунхай б[illegible] на.

МЯНГАН ЖЭ[illegible] ҺУРГУУЛ[illegible]

Эртэ үедын түүх[illegible] ённоор, Владимир [illegible] вович түшэмэл а[illegible] жэлэй саана Киев[illegible] шын нургуули нэ[illegible]

Тэндэ гол түлэ[illegible] лай үхибүүд һурал[illegible] хараалагдаа һаб[illegible] нэр эрдэм бэшэгт[illegible] гаа хэжүүгаар о[illegible] нүүдтэй хэрилсэ[illegible] бэйгуулха хэрэгт[illegible] хын тулада хаби х[illegible] шье үзэдэг байгаа[illegible] эгээлэй соной үхи[illegible] раха һургуули Яро[illegible] рын үедэ нэгэдэһэн [illegible]

ЮУНЭЙШЬЕ БОЛОО

Минскһээ Красноярскэ ябагаар ябаһан аминалагша Дмитер гэдэг замдаа үзэ[illegible] раһан тухайгаа ин[illegible] дээсэнэ: «Хэрбээ аб[illegible] һан «модон» мүнгэ[illegible] рүүшээр нэгэ һара [illegible] дам хүрэдэг һаа, аба[illegible] тараа, арай гэжэ д[illegible] ног соо хүрэдэг бо[illegible] шалгынгаа эсэг багы[illegible] нет тэрэл хэмжээнэй[illegible] гые нэгэ удэр соо [illegible] болоо. Сааншани за[illegible] рэ уласхоорондын [illegible] холбоо хэрэглэхэ[illegible] лёо. Юундэб гэхэдэ, [illegible] нутын хөөрэлдөөнэй [illegible] удэрэй рационой [illegible] таба дахин үнэтэй [illegible] Тиигэбэ ябабшье, [illegible] Россида дурлажа, [illegible] лэндэ һураха шадал[illegible]

АЮУЛТАН БА[illegible] НЭГЭ ГУРБАЛ[illegible]

Тюменийн области[illegible] ледуудта «Вермуд[illegible] балжан» шэнги газ[illegible] шоод байна. Агаар[illegible] ньегүй нинджэ ябаһ[illegible] толедууд тэндэ һом[illegible] гээр унадаг болоһоно[illegible] шоноо.

Нижневартовск [illegible] һоо 60 молоной [illegible] нээгэ усал ноябрин[illegible] болоо. Мн-8 тухай[illegible] лет газар дээрэһээ [illegible] но үһа абаад, дэлэ[illegible] жэ ябаһаар, 5 метрэй[illegible] һөө унаһоо. Талаан [illegible] доо, табан гэшүүдэ[illegible] һэн эхинаж [illegible] бултадаа бүрин бүт[illegible] Харин вертолет баг[illegible] заһабарилагдаад, [illegible] рэглэгдэхээр хөбэрэ[illegible]

Һаа ондоо нэгэ [illegible] ушахадаа, һаа ботон[illegible] таржа, түмэр түдэ[illegible] тушаагдаха юм аабаб[illegible]

МВД-һээ мэдээсэнэ

ТҮРГЭН САГ СОО ДУУЛГАГТЫ

Үнгэрһэн долоон хоног соо республика дотор гэмтэ ябадал гаргаха ушаһонууд бүри олошороод байна. Хүнийг алаха, гүрэнэй, нийтын, умсын зөөри хулгайлха, тоноохо ушарнууд илангаяа одошороо. Жэшээлбэл, ноябриин 10-һаа 11 болотор аяар дүрбэн хүнийг алаһан байха юм. Харин ноябриин 9-һөө 16 болотор республика дотор хамта дээрэ 10 хүн алуулагдаба гэжэ мэдээсэе.

Үнгэрһэн долоон хоног соо хүндэ добтолжо, зөөри зөөшьень буляаха 83 ушар үзэгдөө. Түрүүшынхи долоон хоног соо нимэ 66 ушар үзэгдэһэн байгаа. Ноябриин 14-15-да аяар 19 тонолго хэгдэбэ.

Гэмтэ ябадал гаргагшад урдань сүүдхын харанхы үеые, мүн хүн зонай усөөнөөр ябадаг газаринуудые шэлэдэг һэн. Харин мүнөө тэдэнэр юунһээшье айхата, түбэгшээхээ болёо.

Ноябриин 14-дэ, үглөөнэй 10 час 15 минутада, хотын индустриально-педагогическэ техникумэй байшан соо танигдаагүй хүн һүхэ гартажа Ж. һурагшые ганаад, нюкын арһаар оёдоһон малгайень буляажа абаба. Гэмтэ ябадал гаргагшын нэрэ, обог элирүүлэгдээ. Мүнөө тэрэ бэдэрэгдэнэ.

Энэл үдэр үглөөнэй 7 часта танигдаагүй хүн Октябрьска районой Жердевэй нэрэмжэтэ үйлсын 132-дохи гэрэй дэргэдэ Г. эрхэтэнэй норкын арһаар оёһон малгай толгойһоонь саб шүүрэжэ абаад, гүйжэ арилаа һэн.

Тиихэдэ баһал энэ удэр Никольский поселоктохи трамвайн тогтодог газарта дүрбэн залуу хүбүүд Б. эрхэтэнэй 3650 түхэриг мүнгэтэй сүүмхыень буляажа абаба. Зугөөр тэдэ холо ошожо үрдингүй милицийн худэлмэрилэгшэдтэ баригдаа. Буляаһан зөөриньь эзэндэнь буцаагдаа.

Бидэ ноябриин 14-дэ, нэгэл сүүдхэ соо болоһон зарим тэды ушарнуудые башэжэ байнабди. 22 часта Улаан-Удын түмэр замай вокзалай дэргэдэхи талмай дээрэ танигдаагүй зон К. эрхэтэнние сохёод, «Аляска» хүүртигынь, документнуудынь, мүн 29 мянган түхэриг мүнгынь буляажа абаа һэн.

Тиихэдэ 18 саг багаар хотын Ивановой нэрэмжэтэ үйлсын 4-дэхи гэртэ байдаг нэгэ айлай гэртэ танигдаагүй хоёр хүн ороод, эзэдынь сохёод, шубуунай үдэтэй хүүртигынь, шарф болон кофтынь абаад ябашоо.

Тиихэдэ архи уугаад «халуутайхан» ябаһан олон хүн юумэсэ буляалгана. Юумэсэ буляалгахагүй гэ һаа, архи уугаагүй һаа дээрэ. Юумэсэ буляалгаа һаа, түргэн саг соо милицийн худэлмэрилэгшэдтэ дуулгагты.

Буряад Республикын МВД-гэй хэблэлэй бүлэг.

Редактор
ЦЫРЕНДОРЖИЕВ
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б. М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ Н. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнуудэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакцийн ажалша коллектив.

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ, Калинин шоолийн үйлсэ, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54 редакторай орлогшоной — 2-68-08, 2-62-82, харюусалгата секретарийн—2-50-52, секретариадай—2-66-76, һанагууд: советуудэй үндэлмэрийн ба нийтын эмхинүүдэй —2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 олонхитын үндэлмэрийн ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; коммерческэ—2-35-84; корректорнуудэй—2-33-61, хэблэлэй бэлдэгшэдэй (выпускающинуудай)—2-35-95, Манай корреспондент; Агинскда—3-45-94; Закаменскда—30-61.
Буряад Республикын Министрнуудэй Советэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери— —2-23-67 вахта—2-56-62.

Газета жилдэ 260 дахин гараха
Хэблэлэй 3 түүдэнэ сэмжэтэй
Газетын индекс 50901 Тираж 2 500
Хэблэлдэ тушаагдаһан саг. 21.20.

Буряад Республикын Хэблэлэй ба олондо мэдээсэлэй министерствын республиканскэ типографидаа газета барлагдана хэблэгдэбэ.
Директорэйнь телефон 2-48-43.